

עֶכְשָׁנוּ כְּמוֹ אוֹר לְנִשְׁימָה

עֵדוּיֹת



חברת מערכי לימוד המבוססת על עדויות אזרחים
מ-7 באוקטובר 2024 וממלחמת "חרבות ברזל"
תשפ"ה, 2024-25

ליקט, ערך וכתב: איתי יבין
עריכה לשונית: דנה רייך
עיצוב גרפי: אריאל בן עמי



© כל הזכויות שמורות למחבר – רשת חינוך עתיד

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך אחרת כל חלק שהוא מהחומר בספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמחבר.

עֲכָשׁוּ כְּמוֹ אֲוִיר לְנִשְׁימָה, מתוך השיר: "עכשיו אנחנו צריכים תורה חדשה", אלחנן ניר

תוכן עניינים

05	פתח דבר
07	מטרה
09	פתיח
10	1. על חשיבות הדיבור, השיחה והיחד המשפחתי והקהילתי
12	2. דמיון - השביעי באוקטובר דרך עיני ילדים
14	3. בכי הוא מנגנון חשוב של הנפש לבטא את עצמה
16	עדויות
17	הנחיות מקדימות לפרק
19	עדויות ראשוניות: הצלת חיים / צוותי רפואה
26	עדות: נשים גיבורות
35	עדות: מחשבות על סוף ופרידה
37	עדות: אמונה ובחירה, זעקה והצלה
41	עדות: נובה
43	עדות: צפון
44	עדות: חטופים וחטופות
48	תקווה
49	על תקווה ומשמעות
49	תקווה לטוב ואמונה ברוח האדם
50	סיכום שהוא רק התחלה
52	סוף דבר
53	ביבליוגרפיה

פתח דבר



רשת "עתיד" מהווה בית משותף לכל מרכיבי החברה הישראלית על המגוון הרב תרבותי בה. הרשת לקחה על עצמה כמחויבות חברתית לפעול בנושא זיכרון החללים שנלחמו, נרצחו בביתם או נהרגו תוך חילוץ והגנה על משפחתם, שכניהם ואזרחים אחרים.

בחלוף שנה מאירועי 7.10.2023, שטרם הסתיימו – חטופים רבים עוד בעזה, חלקם נרצחו, והמלחמה עדיין נמשכת, אנחנו מבקשים להתבונן על המתרחש, ולעצור כדי ללמוד כיצד לקיים שיח חינוכי, לקיים בירור חברתי ואישי, ולשאל שאלות כגון: מה עברנו? היכן היינו אז באותו היום? והיכן אנחנו היום? ומה נחלום ונייחל לעצמנו ולחברה שלנו לשנים הבאות?

נעמי שמר / אין דבר

אם אַתָּה תּוֹעֵה בְּדֶרֶךְ, מֵאֲבֵד אֶת הַצֵּפוֹן
וְסוּפָה גְדוּלָה עוֹבְרָת, מְבַשֶּׁרֶת שֵׁטְפוֹן
וְאֲנִי אֵינִי יוֹדֵעַ מָה יִבְיֵא לִי הַמְּחַר

שביעי באוקטובר 2023, כ"ב בתשרי התשפ"ד. שבת בבוקר. שמחת תורה. אנשים, קהילות בשגרת יומם בוקר של חג.

בשעה 06:29. החלו אזעקות צבע אדום להישמע בכל יישובי הנגב המערבי ועד מרכז הארץ, רכבי טויוטה עמוסים לוחמי חמאס פשטו על יישובי הדרום – שדרות, אופקים ויישובי עוטף עזה.

הארץ השתנתה, מציאות חיינו השתנתה ללא הכר.

אזרחים נרצחו בבתיהם, לוחמים הופתעו במוצבים ונהרגו תוך קרב גבורה, אזרחים ישראלים – יהודים וערבים מוסלמים, דרוזים ובדואים – נרצחו באכזריות על ידי אנשי חמאס ביישובים, במסיבת הנובה ובכבישים.

אנשים רבים נחטפו. אנשי החמאס לא הבחינו בין גבר לאישה, בין ילד וילדה, למבוגר ומבוגרת, בין יהודי לערבי, בין בדואי לקיבוצניק, בין פועל זר מתילאנד לתושב, בארי, אופקים או ראשון לציון.

במקביל, ממקומות שונים בארץ: מושב פטיש, עותניאל, רהט, ראש העין, ירושלים, ביר הדאג', תל אביב ומקומות רבים נוספים, אזרחים מגייסים את עצמם ונוסעים להציל בני משפחה, חברים, אזרחים כמותם שנלכדו בתופת.

מידע חשוב:

חוברת הדרכה זו כוללת
לקט מערכים שיוכלו לסייע
לכם ולתלמידים להשגת
המטרות האלה.

צוות התוכנית זמין עבורכם
לשאלות, לבטים ומחשבות.

תהיו בקשר

04-6436808
edu.a@atid.org.il



צוותי רפואה מכל הארץ, גברים ונשים, יהודים וערבים, מתגייסים לטפל בפצועים ומצילים חיים רבים.

בחלוף שנה תמימה מהאירוע, אנו מבקשים לעצור ולייחד זמן בית ספרי, כיתתי ואישי לחשוב, לתת מקום לרגשות הכאב, האובדן, הפחד. לאפשר למרחב האנושי הכואב לדבר את עצמו כיחידים, ככיתות וכקהילות בתי ספר. אנו רואים חשיבות בקיום שיח כזה אף שאנו עדיין בתוך המלחמה, שיש עוד חטופים המוחזקים בעזה, שרבים מתושבי הצפון הם בגדר "מפונים" וטרם חזרו לבתיהם וליישוביהם, וגבול הצפון מתוח ומופגז.

מהו עיצוב זיכרון?

"עיצוב זיכרון" הוא מונח רחב המתאר תהליכים תרבותיים, נפשיים ורוחניים שדרכם אנו יוצרים, מעצבים ומשמרים את הזיכרונות שלנו, הן באופן אישי – האדם היחיד עם עצמו, והן באופן קהילתי וקבוצתי – מה הקהילה מספרת לעצמה בטקסים שלה ובתהליכי הלמידה והזיכרון כיצד היא משמרת את הסיפור ומעבירה אותו הלאה כמורשת לדורות הבאים.

בתהליכי עיצוב זיכרון אנו בוחרים: אילו אירועים לזכור, אילו תמונות לזכור, אילו סיפורים לזכור, ואילו ערכים להדגיש.

בחלוף שנה מאז 7 באוקטובר אנו מארגנים את הרגשות והמחשבות שלנו, ואת המשמעות של אירועים אלה עבורנו – אירועים שטרם הסתיימו והם עדיין מציאות יומיומית עבורנו. החטופים והחטופות מ-7 באוקטובר עוד לא חזרו כולם, המלחמה נמשכת והלוחמים והלוחמות שלנו עדיין בחזית בעזה ובגבול הצפון. אנו מעצבים זיכרון בעוד האירוע מתקיים. זיכרון, כמו החיים, הוא דינמי, משתנה ובתנועה מתמדת.

נחשפנו כולנו בשנה האחרונה לתמונות, למראות ולסיפורים קשים ועצובים. נפנה כולנו יחד זמן לזכור, לספר, לכבד, ללמוד, לנסות להבין מה קרה לנו, ולהתמודד עם המחשבות והרגשות שלנו יחד כקהילה אנושית; לקחת יחד אחריות על הזיכרון; לקחת יחד אחריות על עצמנו.

מידע חשוב:

חוברת הדרכה זו כוללת לקט מערכים שיוכלו לסייע לכם ולתלמידים להשגת המטרות האלה.

צוות התוכנית זמין עבורכם לשאלות, לבטים ומחשבות.

תהיו בקשר

04-6436808
edu.a@atid.org.il

מטרה



מטרת אסופה זו היא לתת כלים לאנשי החינוך לקיים שיח חינוכי ערכי, רגשי, תרבותי והיסטורי. אנו עדיין בתוך אירוע בעל משמעות היסטורית לחברה ולמדינה, וייקח עוד הרבה זמן לעכל ולהבין את מלוא משמעויותיו והשלכותיו. מערכי השיעור והפעילויות שלפניכם נכתבו עבור התלמידים והתלמידות, המחנכים והמחנכות, מתוך תפיסה של אחריות חינוכית, חברתית ואזרחית. מערכים אלה יאפשרו למורים ולתלמידים לגעת, לחשוב, לשמוע, ללמוד על האירועים בזמן התרחשותם, וגם לעבד עם עצמם ועם חבריהם וחברותיהם לכיתה את המחשבות והרגשות האישיים שלהם. הלמידה שלפניכם מהווה גם הנכחה ונראות והכרה במעשיהם של אנשים מייצגים מהחברה שלנו שפעלו באנושיות גדולה, בחסד ובחמלה, באומץ ומתוך משמעות, שליחות ואחריות כלפי חיי שכניהם, בקהילתם המקומית והכלל ארצית.

רוב הטקסטים במערכי הלימוד שלפניכם לקוחים מחומרי תיעוד, שנכתבו ממש בימים אלה, על פי ריאיונות או עדויות של אנשים שחוו בעצמם את מתקפת 7 באוקטובר והמאבק מאז.

התיאורים נבחרו כך שיתארו באופן מהימן את שאירע מפי מי שהיה שם, או הינו קשוב לאירועים ומעורב בהם. בחרנו להתאים את הטקסטים לגיל התלמידים ולא לכלול את תיאורי זוועות הקשות. אלה נמצאים בריאיונות ובספרים שנכתבו וייכתבו ובכל המדיות הנוספות, ולא ביחידת לימוד זו. נכון יהיה לקרוא את העדויות המלאות ממקור ראשון, מפיהם של צוותי הרפואה, התושבים, האזרחים שיצאו מבתיהם בכל רחבי הארץ לסייע ולהילחם, החיילים, ניצולי המסיבה וכל מי שהיה מעורב ונחשף אליהם. זו קריאה לא קלה. הסיפורים מגלים תהומות שאליהן הגיע האדם, לצד שיאי נתינה, חסד, אומץ, גבורה ומסירות של המון אזרחים שונים, נשים וגברים, יהודים וערבים, בדואים ודרוזים, בתפקידים שונים בחברה שלנו. אי אפשר לשפוט מעשי אנשים במצבי קיצון אלה, אך בהחלט יש מקום להלל את החוסן, העוז והאנושיות שהפגינו רבים כל כך ברגעי אלימות ומצוקה לא צפויים אלו.

אנו ממליצים לקרוא את הטקסטים יחד בכיתה, בהקראה משותפת, לקיים עליהם דיון ולעודד את התלמידים לשתף ברגשותיהם, מחשבותיהם, תובנותיהם ולעודד אותם לכתוב הכתיבה עשויה לחלץ גם מהשותקים מחשבות, רגשות ותובנות שלא הצליחו לקבל ביטוי מילולי ורגשי עד כה.

במערכי הלימוד עדויות שונות וטקסטים נוספים. סדר המערכים אינו מחייב ואפשר לבחור נושא מתאים מבין המערכים ולפתוח בו או ללמד את היחידה כולה לפי סדרה, במשך כמה שיעורים. כך יוכלו התלמידים להכיר את האנשים, ללמוד על האירועים, ולהתוודע לשכנים שלנו בחברה הישראלית ולכוח הקהילתי שיש שכנות וערבות זו. ההיכרות עם סיפורים אישיים מטרתה לאפשר לתלמידים ולתלמידות לעבד עם עצמם ועם חבריהם וחברותיהם לכיתות מחשבות ורגשות.

חשוב לזכור שחלק מהתלמידים בוודאי קיימו במשפחתם שיח רגשי סביב הנושא, ואילו אחרים לא, וזו להם התקרבות רגשית ראשונה לעיבוד האירועים, על פרטיהם והמשמעות שלהם. היו קשובים ורגישים לתגובות התלמידים והתלמידות, והתאימו את מבנה השיעור לרוח הכיתה. היו קשובים גם אחרי תום השיעור לקולות העולים ולתגובות התלמידים, והקשיבו גם לעצמכם כמחנכים המכילים את התגובות שעשויות להיות סוערות, קשות, כועסות, כאבות, שתוקות, מבולבלות.

נייחל "שנצליח לתקן את נפשותינו", כפי שמאחלת בעדותה האחות טל חיון מבית החולים סורקה; נאחל "שנסתכל אחד על השני בעיניים רחמניות", כפי שמייחל בעדותו החובש מוחמד אלגדיפי מביר הדאג', ושנהיה אנושיים, ענווים ואמיצים כמו הנשים והגברים – שהיו גיבורים וגיבורות בצורה מעוררת השתאות והערכה גדולה – שאת עדויותיהם הבאנו לפניכם כאן. הם עצמם אינם מעידים על עצמם שכך הם מרגישים; הם מעידים כי "פשוט עשו מה שצריך" כדי להציל את משפחתם, שכניהם, קהילתם. תפקיד החברה כולה לזכור את מה שאירע. למען ריפוי ותיקון ובניית תקווה ועתיד משותף ובטוח.



אתר ההנצחה לנרצחי הנובה, חניון רעים.



פתיח

הכנה רעיונית ורגשית קצרה לקריאת העדויות

על חשיבות הדיבור, השיחה והיחד המשפחתי והקהילתי

1

מידע נוסף

אתר האינטרנט של עמותת
אנשי הטיפול מומחים
בטיפול בטרואמה –
מדברים ביחד – הורים ילדים



הדיבור והיחד הקהילתי חשוב לא רק למי שהיה באירועים הקשים של 7 באוקטובר, הוא חשוב לכולנו, אולי במידה שונה בין אדם לאדם בהתאם לאופיו. ועם זאת, הדיבור והיחד הקהילתי חשוב לכולם. כולנו נחשפנו לידיעות על מה שהתרחש, לעדויות, לסרטונים ולסיפורים קשים. חשוב שנצליח לדבר על מה שראינו ושמענו, וחשוב שנקשיב באמפתיה לחברנו וחברותנו לכיתה ולקהילה, ובמידת הצורך אף נפנה לעזרה או נפנה לאנשי מקצוע מוסמכים לטיפול.

מצורפים שני מקורות שתומכים ומסבירים את חשיבות הדיבור:

כל אדם מגיעה הזדמנות לדבר

"מתוך אתר האינטרנט של ארגון פסיכולוגיות מדברים יחד – הורים וילדים: י"לד שישב שעות ארוכות בממ"ד, בפחד ממשי, לפעמים בחושך, לפעמים שמע יריות ופיצוצים. אנחנו ההורים לא תמיד ידענו להסביר, ולא תמיד היו לנו מילים, ולא בכל השעות והרגעים התאפשר לנו להיות שם בשביל הילדים באופן שרצינו, באופן שבו היו צריכים אותנו, כי היינו עסוקים במשימה החשובה מכל - בלשמור על החיים שלהם. לכל ילד כזה מגיעה הזדמנות לדבר על אירוע בסדר גודל כזה איתנו ההורים. מתוך אמונה ששיח כזה מרגיע, מווסת ומרפא בצורה עמוקה. עבור רוב הילדים שיח כזה הוא חשוב ומספיק כדי להעלות אותם על מסלול ההחלמה הטבעי ולמנוע פוסט טראומה. אנחנו מאמינים שמענה כזה מגיע לכל ילד שחווה קושי וכאב כאלו, ומגיעה לו הזדמנות לעבד את התחושות האלה. בין אם אנחנו רואים שיש לו תגובות רגשיות לאירוע (חזר להרטיב, נצמד להורים, מביע פחד או חרדה) ובין אם נראה שהוא מתנהג כרגיל."

עמותת מדברים יחד – הורים ילדים, הוקמה מיד אחרי אירוע ה 7.10 על ידי פסיכולוגיות מומחיות לטיפול בטרואמה כדי לתת מענה מיידי לילדים שהיו בעוטף, שדרות ואופקים וחוו אירועים קשים מאד. מתוך דברים שאמרה אמא בשיחות עם המטפל:

"הילדה שלי אמרה לי שהיא לא יכולה לספר לי מזה שיש לה בלב, כי זה רע וכי זה יעשה לי רע בלב. ואני רוצה לומר תודה, כי אני מרגישה שעכשיו אני יודעת בדיוק מזה לענות לה: שזה בדיוק הפוך - שזה יעשה לי ממש טוב בלב, כי טוב לי שהילדה שלי מדברת איתי."

ספרו להם את המציאות

"הנפש הילדית מחפשת מרפא. אני מתכוונת בראש ובראשונה לנפשם של הילדים – אלה שרצים אל הממ"ד, אלה שמפונים מביתם, אלה שמביטים בעיניים כלות בתמונות החטופים. אבל לא רק אליהם. גם לנו, המבוגרים, יש חלקים ילדיים בנפש, ולרבים מאיתנו נדמה שהם הושחתו לנצח. אולי אנחנו אפילו כועסים על התמימות שהייתה מנת חלקנו...אנחנו חיים בעידן של הגנת יתר. מאמצים הסתרה כמעט היסטורית שמייצרת אצל הילדים דיסוננס ובלבול. המניע ברור [וכוונתו ביסודו טובה], אבל לעיתים ההסתרה הזאת רק מגבירה את החרדה אצל הילדים עם התחושה שעולם המבוגרים משקר [לא בכונה רעה ביסודה], מסלף ומסתיר מהם, כי האמת בלתי אפשרית עבורם... המגמה הזאת, מייצרת דיאטה תרבותית דלה שעומדת בניגוד מקומם למציאות.

הקפיצה אל קשיי וכאבי העולם נעשית בחדות בחטיבות הביניים. בשלב זה הספרים עוסקים בצורה מפורשת בצרות המתבגרים: אובדנות, אנוורקסיה, בידוד חברתי וכדומה. בשבוע הספר האחרון כשעבדתי כמוכרת בדוכן הוצאת עם עובד [הכותבת היא סופרת ומאירת] נתקלתי בתופעה של הורים שניגשים ברטט אל הספר הקיץ של אביה. "אוי כמה בכיתי כשקראתי את הספר הזה", הם נאנחים תוך כדי ליטוף הכריכה, "כמה אהבתי אותו". אבל כשבת האחת עשרה שלצידם מבקשת לקרוא את הספר הם חוששים, "זה לא יהיה קשה מידי לילדים?"....הנפש הילדית לא השתנתה, היא עדיין מכילה את כל קשת הרגשות במלוא עוצמתם, המציאות אולי השתנתה, אבל היא הייתה קשה בעבר, ועל אף שקיוויונו ופיללנו היא קשה גם היום.

נהגנו בזהירות יתר ובגלל זה אנחנו עומדים כעת אובדי עצות מול ילדינו...צריך בלי ספר להגן על ילדים מתכנים קשים, אבל בה בעת יש לאותת [ולומר] להם שמה שהם חווים הוא לגיטימי, ושיש בתוכם כוח ואומץ להתמודד עם החיים כפי שהם. גיבורי ספרות יתומים שיוצאים למסעות ומתבגרים על קשיים הם לא סיפורים מיושנים שפג תוקפם, הם מסר לילדים שאנחנו סומכים עליהם ומאמינים ביכולתם לחיות בעולמנו.

סיפור יכול וצריך להוות מפלט, נחמה והשראה, הוא לא יהיה כזה, אם לא תהייה בו אמת פשוטה של טוב ורע".

[תמר הוכשטר, אחרית דבר – תנו להם אמת: עמ' 154-156. בתוך: יונתן שווימר ומישאל ציון (עורכים), אני מבטיח לך, ילדות ישראלית בצל המלחמה, מחשבות על תרבות ילדים ישראלית אחרי ה 7.10, מכון מנדל למנהיגות יהודית, ירושלים, תשפ"ד, 2024.

דמיון - השביעי באוקטובר דרך עיני ילדים

2

אבא ובנותיו באוטו ב־8 באוקטובר

"במושב האחורי של הרכב, צוהרי שמונה באוקטובר, אליה בת העשר מתארת לאחותה הקטנה את המצב. באינסטינקט, היא מספרת לה סיפור: 'זוכרת את הזאב הרע מכיפה אדומה?' היא שאלה. 'אז הוא פרץ לתוך ישראל. הוא לקח את סבתא. אולי גם את כיפה אדומה. אבל הצייד מחפש אותם. החברים של הזאב ירו עלינו חיצים ובגלל זה היו אזעקות, אבל בסוף יהיה בסדר. זה ייגמר בטוב כמו בסיפור'.

אני מחריש, ידיים על ההגה, מנסה לראות איך ספיר, שרק התחילה כיתה א', מעכלת את כל זה. אבל ספיר מסתכלת על אחותה במבט של בוז ואומרת: 'זה לא חיצים, אלה היו טילים. כולם יודעים את זה, ואני בכלל לא אוהבת את הסיפור הזה!'

מלחמה וילדות. ילדים ומלחמות. ההצמדה של המילים הללו מעוררת חלחלה. מלחמה היא מוות, ילדות היא חיים. ילדות היא צבעים פסטליים, מלחמה היא שחור ואפור ואדום. ילדות היא תקווה. מלחמה היא כיבויה. ילדים הם העתיד של ישראל, מלחמה – כך חשבנו – היא ישראל של העבר. אך לא עוד. החל מבוקר שבעה באוקטובר, תפיסת הילדות עוברת אתחול מחדש, כמו דברים רבים בישראליות שמשתנים בעקבות המלחמה האחרונה."

[מישאל ציון, ילדות ישראלית בצל מלחמה: ארבע שאלות גדולות. עמ' 16. בתוך: יונתן שווימר ומישאל ציון (עורכים), אני מבטיח לך, ילדות ישראלית בצל המלחמה, מחשבות על תרבות ילדים ישראלית אחרי 7.10, מכון מנדל למנהיגות יהודית, ירושלים, תשפ"ד, 2024.

← דמיון הוא חלק משמעותי מחיינו. אצל ילדים הדמיון חיוני ואף הכרחי לפירוש ההווה בכלים אפשריים לילד, לצורך הבנה, הכלה והתמודדות. הדמיון חיוני לילד ליצירת תמונת עתיד של עצמו ושל משפחתו וחיינו. הדמיון עוזר לילדים לשרוד חוויות קשות, ויש והוא מצליח לעבד אותן כסיפור דמיוני.

• הסבירו במילים שלכם את הסיבות האפשריות לסיפור שהמציאה וסיפרה אליה לאחותה ספיר בנסיעה?

• מה יש לדעתכם בסיפור כיפה אדומה שאפשר לאליה לספר לעצמה את שארע [לעבד את האירועים לסיפור מוכר ומובן לכאורה] ולנסות להסביר לאחותה הקטנה?

• הזאב בסיפור כיפה אדומה מייצג את הרוע, הוא "איננו צמחוני". מהי החשיבות להבנתכם לחשוק ילדים, בני נוער וגם מבוגרים לסיפורים שמתארים את מורכבות החיים כפי שהם על הרוע, הכאב, הפחד, הכיעור, ההתמודדות, היופי, החמלה הגבורה, והחסד שיש בהם?

← שתפו איך אתם הייתם מספרים לאח קטן או אחות קטנה את אירועי השביעי באוקטובר? או שתפו כיצד באמת סיפרתם או שמעתם את הוריהם או מבוגרים אחרים מסבירים לילדים הקטנים במשפחה?

← חשבו על סיפור שתספרו לילד או לחבר או חברה שיתאר את אירועי השביעי באוקטובר.

- מה יהיה המסר של הסיפור?
- אילו אירועים תתארו?
- איך תתארו את משפחתכם, את עצמכם במהלך השנה שחלפה
- מאז שביעי באוקטובר?
- אילו מעשי גבורה אנושיים תתארו בסיפורכם?
- אילו מעשי חסד וחמלה תכללו בסיפורכם?
- איך ייראה סופו?

בכי הוא מנגנון חשוב של הנפש לבטא את עצמה – את כאביה, דאגותיה, אהבותיה, תקוותיה

דמעות עולות ממעמקי ליבנו, הן מבטאות רגש עמוק שמילים לא תמיד מצליחות לבטא. הדאגה, הצער והכאב, כמו גם רגשות הופכיים של התרגשות ואהבה, מתגלים ממעמקים כרגש גדול שיוצא אל העולם כבכי. בכי עשוי לחבר רגשית אנשים שונים, סביב צער, כאב, זיכרון עצוב. במצבים אחרים בכי יכול להיות מרתיע ומבלבל, ולא יודעים איך להתמודד עימו ואיך להכיל את הרגשות הכואבים והגעגוע שהוא מנכית.

קראו את השיר שלפניכם שכתבה תרצה אתר ב־1975. הוא מבטא היטב את מה שמרגישים צעירים כמבוגרים כיום, מאז 7.10 ומלחמת חרבות ברזל שטרם הסתיימה.

מלחמה זה דבר בוכה, תרצה אתר, 1975

אָנִי יוֹדְעַת שְׂאֵבָא לְשׁוּב בְּקָרוֹב.	כְּשֶׁחֲזַרְתִּי הַבֵּיתָה מִן הַמְּצָב	אָבָא נִשֵּׁק אוֹתִי וְהוֹשִׁיב אוֹתִי עַל הַכֶּתֶפִים	אֲתַמּוּל הָיִיתִי בְּמִלְחָמָה, נִסְעָתִי לְבַקֵּר אֶת אָבָא שְׁלִי בְּמִצְב.
אָנִי יוֹדְעַת שֶׁהוּא הָיָה מְכַרְחָ לְלֶכֶת.	אָמַרְתִּי: אָבָא, אָבָא, אוֹהֵב אוֹתָנִי.	וְאָבָא חִבֵּק אוֹתִי בְּכָל כּוֹחַ וּבְקֶשׁ שְׂאֵחֲזִיק מִצְמָד	יֵשׁ לָהֶם פְּרִיגִי'דָר וְתַקְרָה חוֹמָה וְלָכֵל אֶחָד נוֹתְנִים דִּסְקִית
אָבֵל מִלְחָמָה זֶה דְּבָר בּוֹכָה, וְאָנִי בוֹכָה בְּשִׁקְט.	אָמַא, אָנִי אוֹהֶבֶת אֶת אָבָא וְאֶת כָּל הַחַיִּלִּים שֶׁלָּנִי.	בֵּינְתִים	וְקָפָה בְּלִי חֶלֶב.

← תרצה אתר כותבת על מלחמה ועל אב במילואים מעיניים של ילדה. ילדים וגם משוררים ומשוררות מצליחים לתאר בכנות רגשות אישיים ותובנות חיים במילים פשוטות שחודרות אל הלב.

• מי מכם מכיר את ההרגשה: "אני יודעת שהוא היה מכרח ללכת..."; כאשר אבא, אמא, אח או אחות היו חייבים ללכת למילואים?

• כתבו ושתפו מה הרגשתם באותם רגעים ראשונים של יום ההתקפה הראשון?

• כתבו מה אתם מרגישים כיום לאחר שנה של מלחמה?

• מי מכם או מכן שנסעו לבקר את אביו, אחיו או אחותו או בן משפחה אחר בחזית בעזה או בצפון, מוכנים לשתף ברשמיו והרגשותיו מאותו ביקור?

← כתבו בית נוסף לשיר זה שמבטא את הרגשתכם היום. או שיר נוסף על נסיעת ביקור כגון זו שאתם נסעתם או שדמיינו נסיעה כזו אל איש יקר לכם וכתבו עליה.

← איך אתם מבינים ומסבירים את שם השיר "מלחמה זה דבר בוכה", מעיניו של ילד קטן או ילדה קטנה? ואיך אתם מבינים את הביטוי הזה מעיניכם היום?

• נסו להיזכר מה הרגשתם ומה הבנתם שקרה ב־7.10. כתבו שיר, סיפור קצר או פסקה ברוח שיר זה של תרצה אתר, לפי הרגשתכם שלכם.

← בכי – הסבירו במילים שלכם ומתוך החוויה האישית את הרגש (עצב, כאב, אהבה, התרגשות) שמעלה דמעות בעיניכם או בעיני בני משפחתכם.

• מה להבנתכם גורם לרגש זה להתהוות?

• מה תפקידו של רגש זה בחייכם ובחיי כולנו?



עדות

הנחיות מקדימות לפרק

- אנו ממליצים לקרוא את קטעי העדויות יחד בכיתה, בפעילות בקהילה ובקרב המשפחה.
- אנו ממליצים לאיש ואשת החינוך לקרוא את הטקסט בעצמם לפני ההקראה לתלמידים, לבחון מה מתאים ללמידה משותפת ולהקראה עבור תלמידיו ועבורו. יש חשיבות חברתית רבה להנכיח את הקול של האנשים שחוו בגוף ראשון את האירועים הקשים; יש חשיבות רבה לשמוע אותם ואת קורותיהם דרך העדות. חשוב לעשות זאת בידיעה והסכמה, ובאמפתיה גדולה לאנשים נותני העדות, וכן לשותפים שעמכם בכיתה ובקהילה.
- בסיום הקריאה עצרו לרגע. תנו זמן של שהות, לנשימה, להתבוננות זה בזה, לחשיבה אישית. אל תתחילו לדבר מיד. תנו לקבוצה להגיב בקצב שלה.
- מומלץ להתחיל בכתיבה אישית, עוד לפני הדיבורים במעגל הקבוצתי. הנחו את התלמידות והתלמידים לכתוב מה הם מרגישים, מה הם חושבים וחושבות, אילו תובנות התעוררו אצלם ואצלן. הם יכולים לכתוב מילה או שתיים, והם יכולים לכתוב קטע שלם, כל אחד לפי נטיית ליבו. הקצו לזה כמה דקות והגדירו לתלמידים בדיוק כמה זמן עומד לרשותם.
- העדויות לא קלות, זו הייתה המציאות. קטעים קשים במיוחד נגזרו מתוך העדויות ולא נכללו כאן. המעוניינים ייקראו במקור את העדויות המלאות. צריך לזכור שחלק גדול מאוכלוסיית ישראל נחשף לסרטונים קשים. המידע נמצא אצל כולם. ההזדמנות בכיתה או במסגרת קהילתית היא לקרוא זאת יחד ולעבד את המחשבות והרגשות, לאפשר פורקן, עיבוד משותף ותמיכה הדדית.

- העדויות מתארות אנשים שעשו מעשים בלתי רגילים ועוצרי נשימה. אלה מעשים אנושיים של הקרבה, הצלה, נתינה, חסד, חוסן, תושיה וגבורה. באנושיות זו טמונה גם התקווה לעתיד.
- שאלו את התלמידים ואת עצמכם: איזו מילה או איזו סיטואציה בעדויות דיברה אל ליבכם? חדרה למחשבותיכם? נסו להסביר מדוע דווקא היא?
- מה בעדות נותן לכם כוח? ממלא אתכם תקווה?
- נועו בהתאם למה שעולה בשיחה. לא צריך להגיע לתשובה כלשהי. המטרה היא להקשיב זה לזו וזו לזה, ולהקשיב לקול שעולה מהעדות עצמה.
- אחרי העדות הראשונה נכתבו שאלות לדיון והצעה לפעילות. לשאר העדויות לא נכתבו שאלות. בהתאם לצורך, היעזרו ברעיונות הנמצאים בשאלות שמלוות את העדות הראשונה גם כדי לקיים דיון בעקבות קריאת העדויות האחרות.
- אנו חיים עדיין באירוע מתמשך – חשוב להעביר את המסר והאמונה שיגיעו ימים אחרים, טובים יותר, שנצא מהאסון הזה חכמים וענווים יותר. אנחנו כאן.
- הפרק האחרון עוסק בתקווה ובמשמעות.

עדויות ראשוניות: הצלת חיים צוותי רפואה

טל חיון (47), מנהלת הסיעוד של חטיבת חדרי הניתוח וההתאוששות בבית החולים סורוקה, באר שבע.

תיקון הלב

מתוך שיחה שערכה עימה סהר עדס, 6.2.2024. בבית החולים:

"בשבעה באוקטובר, בוקר שבת, אני והאיש שלי שכבנו במיטה, בשקט, כשהתחלנו לשמוע אזעקות שלא פסקו במשך זמן ארוך מאוד, ארוך מהרגיל. ירדנו לממ"ד, הילדים כבר היו שם, הדלקנו טלוויזיה, המסך כולו נצבע כתום. האיש שלי שהוא קצין משטרה, הריח שמשהו לא בסדר, וברגע שיצאנו מהממ"ד, בסביבות שבע בבוקר, הוא לבש מדים ויצא, לא ידענו לאן אן.

כשהאזעקות התגברו, ידעתי שזה הזמן שלי לצאת לעבודה. מכיוון שכבר הבנו שכנראה יש מחבלים, אמרתי לילדים להישאר בתוך הממ"ד, ונסעתי לבית החולים. בדרך היו אזעקות, יצאתי מהרכב השתתחתי על האדמה, קמתי והמשכתי לנסוע. כשהגעתי, עליתי על מדים, ונכנסתי לתוך חדר הניתוח.

מכיוון שזו שבת, המתכונת הייתה מצומצמת, והיו בה מעט מאוד אנשי צוות. כשהגעתי לחדר ניתוח, היו בו שני פצועים בלבד, אישה בהריון מהפזורה הבדואית שנפצעה מכדור או מרסיס בבטן, והיה צריך לחלץ את העובר, ואיתה נער, כלומר שני חדרי ניתוח עבדו.

כשסובבתי את הראש רגע הצידה, ראיתי נחיל של אנשי צוות רפואי, אחיות, אחים, רופאים, סניטרים, כוחות עזר, כולם הגיעו. כולם הרגישו את אותן תחושות שאני הרגשתי, שקורה פה משהו חריג. תוך עשר דקות מהרגע שנכנסתי לבית החולים, כל אחד – עשר חדרי הניתוח היו מלאים....בנק הדם פיזר מנות דם כמו בדיוטי פרי, אני לא זוכרת את הזמנים והשעות, יש לי הרבה חורים שחורים מהיום הזה.... לאט לאט הפרטים התחילו להגיע... פיצוצים הרעידו את המבנה כל הזמן, והמשכנו לעבוד, כי חדרי הניתוח הם אזור ממוגן, אז יחסית הרגשנו בטוחים. בשלב מסוים כשהכנו שהייתה חדירת מחבלים, שאלנו את עצמנו מה יקרה אם ייכנסו מחבלים לחדר ניתוח, אבל זה לא עצר אותנו מלהמשיך. אנשים לא רצו הפסקה.

זה הגיע למצב שהבאנו שישיית של מים, והם התרוקנו בשניות, אנשים חטפו בקבוק כמו במרוץ שליחים, והמשיכו לתוך חדר ניתוח.

וכל הזמן הזה אני בעשייה. מגוונת את הכניסה והיציאה של הפצועים מול האחות האחראית של חדר ניתוח בפנים... בדרך כלל זה תחום מאוד מסודר.... אבל פה לא ידענו מה מגיע, הרבה פצועים פונו על ידי אזרחים שאספו אותם בכל מיני מקומות בדרך, אז לא ידענו לאן זה הולך, מה הצפי ומה היעד לסיום.

באיזשהו שלב, מתוך ערמת חפצי הערך, התחילו לצלצל טלפונים של אנשים. אני זוכרת במיוחד מקרה שנכנס חייל פצוע, ואז טלפון צלצל והיה כתוב 'אמא'. באותו הרגע עמדתי והתלבטתי אם לענות, כי מאחוריו אני רואה כבר עוד שלושה פצועים, ואולי זה לא הטלפון שלו, ואולי הילד של האמה הזאת בכלל לא פה, ואם אענה, מה אני עושה? באותו הרגע החלטתי לא לענות, התקשרתי לעובדות הסוציאליות ובקשתי עזרה.

הצוות עבד ללא הפסקה.

כולנו, מתוך תחושת מחויבות קודם כל לבית החולים, ומתוך תחושת אחדות...השארנו בבית את המשפחות, את הילדים והגענו לכאן...ככה ניתחנו ארבעים ושמונה שעות רצופות, בערך מאה וארבעים ניתוחים.

[בבית החולים התבצעו כל העת עשרות פרוצדורות רפואיות נוספות שאינן ניתוחיות]

אנשים לא רצו ללכת הביתה, הם שכבו על שמיכות לנוח שעה שעתיים, כולנו הרגשנו שאנחנו מצילים חיים וחייבים להיות פה. אף אחד לא שאל אם זה התפקיד שלו או לא, אנשים שטפו רצפה... ונכנסו לניתוחים... הרגשנו כולנו בשליחות מטורפת. מה שהיה חשוב לנו זה להעניק את הטיפול הכי טוב, להיות שם בשבילם, להחזיק את היד, להגיד שהם הגיעו למקום בטוח, ששומרים עליהם, שייתנו להם את הטיפול הטוב ביותר.

בסביבות עשר וחצי בלילה התקשרה אלי הבת הבכורה שלי בת העשרים ושתיים. בקול רועד היא ספרה שהקפיצו אותה למילואים, היא לוחמת ביחידת חילוץ והצלה, ושהיא צריכה לנסוע לתחנה המרכזית....

מאז השבעה באוקטובר ועד עכשיו, זה מה שאנחנו ממשיכים לעשות, עבורנו המלחמה לא הסתיימה, המסוקים ממשיכים לנחות פה כל הזמן, ואנחנו ממשיכים לקלוט פצועים ולתמוך במשפחות שלהם. אנחנו ערוכים ביום ובלילה, בדריכות תמידית, וזה גובה מאיתנו מחיר פיזי ונפשי.

יש לנו מעגלי תמיכה מקצועיים...ולצד זה אנחנו גם תומכים זה בזה, מדברים, מביעים כאב, בוכים, יש המון התפרצויות בכי פתאומיות, או שנזכרים באירוע, או שחוזרים לאיזשהם מראות, כשעוד חייל פצוע מגיע. אז אם רואים שמישהו קצת נשבר, עוטפים אותו ומחבקים אותו ומנסים להרים אותו. ואנחנו משתמשים גם המון בהומור. זו הדרך שלנו להתמודד עם הדברים. יש תחושת אחדות גבוהה, תחושת משפחתיות שהייתה גם קודם לכן והתחזקה עכשיו, זה הדג"א המיוחד שלנו. אז בוכים וכואבים ומהר קמים וממשיכים לעשות את מה שאנחנו יודעים לעשות, כי זה המקום הבטוח שלנו וזה מה ששומר אותנו שפויים.

במשרד שלי, מתחת לשולחן, עדיין עומדים הסנדלים איתם הגעתי בשבעה באוקטובר. כמו אנדרטה הם ניצבים....ואני מתקשה להחזיר אותם הביתה, יש משהו סימבולי בזה שהם כאן. אולי אני מחכה לסוף, לזמן בו יהיה אפשר לתקן את הלבבות המקולקלים שלנו שראו וחוו כל כך הרבה, ולתקן את הנפשות שלנו, שגם ליכולת שלהן לשאת כאב יש כנראה גבול".

[רון דהן ומעין אבידן (עורכים), שבת שבעה באוקטובר, עדויות, נאספו ונכתבו בידי יוצרים ויוצרות ישראלים, הוצ' כנרת זמורה ביתן, 2024, עמ' 335-331]



צילום: דורות סורוקה

← צמתים של התלבטות והחלטה: האחות טל חיון מתארת צומתי התלבטות שונים, שבהם נדרשה לקבל החלטות: מהיציאה מהבית ועד לא לענות לטלפון בחדר הניתוח לשיחה שעל הצג מופיע "אמא".

- סמנו לעצמכם את כל צומתי ההתלבטות שהיא תיארה. איזה מהם, בעיניכם, דרש את ההכרעה המורכבת ביותר? הסבירו מדוע.

← איזו שאלות הייתם רוצים לשאול את טל חיון ואת עמיתיה בבית החולים [ובכל שאר בתי החולים שעבדו סביב השעון בהצלחת חיים]?

- כתבו לפחות 3 שאלות ושתפו בכיתה.
- נסו להשיב בעצמכם על השאלות.

← טל חיון ציינה שתמיכה רגשית ומקצועית, ותחושת משפחתיות וקהילתיות בקרב צוות העובדים כולם, שימוש בהומור והרבה עזרה הדדית – אלה הדברים שעזרו ועוזרים להם לשרוד את התקופה הקשה הזו.

- נסו להסביר לעצמכם את חשיבותם של אותם מנגנונים – כתבו במה באה לידי ביטוי חשיבותם?
- ציינו אילו מהדברים שעליהם הצביעה טל חיון כתומכים מתקיימים במעגלים שלכם – במשפחה, בבית הספר, בתנועת הנוער והקהילה? ואילו הייתם רוצים להוסיף שיהיו לכם?

← הצעה לפעילות: כתבו לטל חיון ולצוות בית החולים סורוקה בבאר שבע, או כל בית חולים אחר, מכתב הוקרה ותודה על פעילותם בימי התקיפה הראשונים ופעילותם השוטפת בעורף המלחמה בטיפול בפצועים ונפגעים ובהצלחת חיים. שתפו, לפי בחירתכם, את חבריכם לכיתה במה שכתבתם.

- אנו ממליצים לשלוח את המכתבים לדוברות בית החולים ולטל חיון עצמה ולצוות שעובד עימה. תמיכה מורלית שכזו לבטח תהיה חשובה ומשמעותית עבורם.

מוחמד אלגדיפי (38) חובש, ביר הדאג'

הגורל הזה הוכיח לנו – אנו עם אחד

הקשיב וערך: יונתן קונדה

20/11/23 השיג של סאלם, ביר הדאג'



ביר הדאג'

"אני מוחמד אלגדיפי, בן 38 אבא ל 14 ילדים, חובש באיחוד הצלה וחבר בצוות צח"י של ביר הדאג'. אני תושב ביר הדאג', נולדתי בביר הדאג' ולמדתי גם באזור הזה. כשסיימי לימודים התגייסתי ליחידה קרבית, לגדס"ר הבדואי, הייתי שלוש שנים בסדיר ועוד שנתיים קבע ואז השתחררתי ועבדתי בכל מיני עבודות. החלטתי לעשות קורס חובשים, עשיתי את הקורס בירוחם, ואחר כך התנדבתי באזור באר שבע, שגב שלום, רהט, חורא, ביר הדאג'. אני עובד בעוטף מעל שלוש שנים, בקיבוץ כרם שלום. עובד כחובש צוותי של הגזם, בחברה שנקראת 'גזם שלום'. הם אחלה אנשים בכרם שלום ובכל הסביבה, סביבות אשכול, ואני מתגעגע למקום הזה, לחזור כבר. בשבעה באוקטובר קמתי בבוקר בבית מהרעש של הבומים, ולא הבנתי על מה דובר בכלל. שומע בומים מכל כיוון, ואשתי אומרת לי: תגיד לי, מה זה כל זה? אמרתי לה תקשיבי אולי זה הצבא מתאמן. ואז היא מעוררת לי את הזיכרון, ואומרת לי: 'זה יום שבת! חג! אין אימונים!' ואז הבנתי שיש משהו לא תקין שמתרחש, אבל לא דמיינתי אפילו את סדר הגודל של מה שקרה ביום השחור הזה. במכשיר הקשר אני שומע פתאום בלי הפסקה שיש כמות גדולה של פצועים באזור, כל הישובים באזור מדווחים על פצועים אצלם. בשלב זה חשבתי עוד וואלה מה זה נפילות ישר לבתים?! זה לא הגיוני שכל היישובים מדווחים על פצועים ממשחים!

בשעה שבע אולי קצת לפני, נכנסתי לאוטו הפרטי שלי ונסעתי לעוטף, דרך כביש 222. מרוב שמיהרתי אני זוכר שיצאתי מהבית רק עם כפכפים, אפילו בלי נעליים. כשהגעתי לצומת צוחר התחלתי להבין שיש פה בלגן אחד גדול. ראיתי כמות גדולה של רכבים עומדים בצד של הכביש. עצרתי ושמעתי צעקות...אני מסתכל ורואה חייל ושוטר, עומדים מאחוריי וקוראים לי. 'תגיע לפה, תגיע לפה!' חזרתי רוורס עד אליהם. הייתה שם תחנה, טרמפיאדה. עצרתי לידם ואני אומר להם, יש פצועים? והם ישר אומרים לי, תקשיב, כל הגזרה מפוצצת מחבלים. הם מצביעים לכיוון הצומת, ואומרים יש שלושה מחבלים שוכבים מאחורי בטונדה בצומת, מוסתרים מהכביש. הם סיפרו לי שחיסלו אותם בזמן שהכינו מטען. המפגש הזה בצומת צוחר היה בסביבות שבע וחצי. באותו רגע הצטרף אלינו עוד אורח, מאחד היישובים באזור. היינו ארבעה אנשים.

אמרנו, מזה עושים עכשיו? אני קולט שיש לי רק את הווסט של החובש, אין לי ציוד ממוגן, יש לי רק אפוד של חובש. בצומת היו אולי חמש מכוניות, ובתוכן יש אנשים שנהרגו. התקרבותי למחבלים ההרוגים מאחורי הבטונדה, ולקחתי קלצ'ניקוב של אחד מהם.... מהרגע הזה, בשעה שבע וחצי בבוקר, המשכנו להילחם ארבעתנו במשך חמש שעות. אנחנו בצומת וכל הזמן רואים תנועה של מחבלים, באים ממש לקראתנו על הכביש, נתקלים איתם – הם יורים עלינו, אנחנו יורים עליהם. מרחק של אולי 50 מטר. אנחנו בטרמפיאדה, הם מגיעים לצומת. ככה, כל כמה דקות קרב, במשך חמש שעות. בשלב מסויים אני שומע את החייל אומר, 'כולם לירות לכיוון הזה!' אני מסתכל ורואה מחבל אחד מכוון אלינו אר-פי-גי'. ארבעתנו יורים לאותו כיוון...חיסלנו אותו שנייה לפני הלחיצה על ההדק.



פרחאן קאדי לאחר חילוץ

חזרתי לביר הדאג' דרך צאלים. פתחנו עם צוות צח"י [צוות חירום ישובי] של הישוב, תחנת קבלת פצועים בפארק גולדה. התחלתי לקבל שם פצועים, הבנתי מהצוות שהיה שם שמשעות הבוקר הם כבר מקבלים פצועים בלי הפסקה....פצועים מגיעים ברכב פרטי ומפנים אותם באמבולנסים לבתי חולים.

בין השעה שלוש לארבע אחר הצהריים, נעניתי לקריאה להגיע לקיבוץ רעים ואזור המסיבה. הצטרפתי לצוות של איחוד והצלה, ושם עבדנו עד שעה מאוחרת בלילה. מה שראיתי ברעים – קשה לתאר...אין מילים....מי שלא היה שם - לא יבין. אפילו אם אני אספר מפה ועד מחר, אי אפשר להבין את הסיטואציה הזאת ואי אפשר להבין את הבלגן הזה. מאז האירוע הזה, כבר מעל חודש, אני לא ישן בלילות, ממש לא ישן – רק עם כל מיני כדורים....

בכל השעות האלה בשטח, אתה לא יודע מתי אתה נגש לאזרח, ומתי למחבל.... צריך לא רק לטפל באנשים בלי הפסקה, צריך גם לשמור על עצמך מכל הכיוונים. היה גם פחד נוראי מכוחות הביטחון, שלא יירו עלינו – בגלל שיראו אותנו שאנחנו בזהות ערבית ויהרגו אותנו. אפילו שאנחנו עם ציוד חובש ואפודים, אבל אתה יודע שהיו מחבלים שהשתלטו על חיילים ושוטרים, ולך תדע אם לא השתלטו גם על אפודי חובשים.

אז תוך כדי שאתה ממשיך לעבוד, לטפל בפצועים, אתה מודע גם לסכנה הזאת של כוחות הביטחון, שלא יורידו אותך....אתה רואה שם את כל הצוותים של איחוד הצלה וכולם בשטח, גברים, נשים, כל מי שיכול לתפקד הוא בשטח... אתה בונה צוות [רפואי] בשטח, תוך כדי פעילות....בסוף התגלה שהצוות שלי היו בכלל צוות שהגיע מירושלים.

ככה עבדנו בשטח, טיפלנו בלי הפסקה, עד שהוציאו אותנו סביבות השעה 23:00 בלילה. חזרתי הביתה עם תיק [החובש] ריק, בלי כלום. השתמשתי בהכול. זה היה יום שאני לא אשכח אותו לכל החיים.

ביום ראשון יצאתי שוב לשטח יחד עם צוות הצח"י מביר הדאג' לניר יצחק. טיפלנו בעוד... ונסענו לחלץ את מוחמד זהרי והבן שלו עאטף מהמקום בו הם התחבאו יום שלם, אחרי שהצליחו לברוח ממחבלים. הם היו שם 31 שעות, [העדות של מוחמד זהרי בהמשך].... משם המשכנו לשוב ישע, חילצנו עוד שתי משפחות, העברנו אותם מהבתים שלהם למועצה אזורית רמת נגב....

אני מאוד מקווה ומאמין שעוד יהיה בסדר, ואני מקווה שהמדינה, אחרי כל הפרסומים האלו האלו וכל הבלאגן הזה, לא ימשיכו להסתכל עלינו כמו לפני השבעה באוקטובר, שישתכלו עלינו אחרת. באור חדש. אני אישית הרסו לי פעמיים את הבית. פה בביר הדאג'. אז אני רואה איך אתה חנוק מכל כיוון, ואני מיחל שישתכלו עלינו בעין רחמנית, כמו כל תושב במדינה הזאת. חשוב לי שידעו שיש כאן אנשים שנתנו הכול – נלחמו, הצילו, סיכנו את חייהם, ויש שגם נתנו את החיים שלהם. ושהמדינה ואנשים במדינה ידעו את זה. אני לא רוצה יותר מתושבים [אזרחים] אחרים במדינה אבל גם לא פחות. אנשים כאן חוו חוויות מזעזעות, גם יותר מהחוויות שאני חוויתי, כל האנשים שחיים בעוטף ישראל. ככה אני קורא לעוטף עזה: עוטף ישראל. ... אני אומר לכל הלוחמים שנמצאים עכשיו בעוטף, אנחנו איתכם ואנחנו מוכנים לכל קרב. תחזיקו מעמד, אנחנו עמכם...מתפללים בשבילכם ובשביל החטופים, שיחזרו הביתה בשלום. מאחל החלמה מהירה לכל הפצועים וזיכרונם לברכה לכל אלו שנפלו, אללה ירחמם. אם זה דרוזים, ואם זה בדואים, ואם זה יהודים, ואם זה כל מי שנפל ביום השחור. הגורל הוכיח לנו שאנחנו עם אחד, לא משנה אם אני יהודי, בדואי, דרוזי. אנחנו תחת כובע אזרחות ישראלית אחת, ואין לנו ארץ אחרת. זו הארץ שלנו ואנחנו כולנו, יהודים וערבים, גברים ונשים, צריכים להילחם בשבילה".... אני מאחל שנחזור כמה שיותר מהר לעבודה, לשגרה, לחברים, לחיים.

[שם, שבעה באוקטובר, 229-222]

עדות: נשים גיבורות

נירה שפק פעלה מהממ"ד להצלת חיים של תושבים וחיילים בכפר עזה, נירה שרעבי הצילה את בנותיה ומשפחות נוספות וענבל ליברמן, רבש"צית ניר עם, קיבלה החלטות שהצילה את הקיבוץ.

ערוך מתוך: שרי מקובר בליקוב, מעריב, 9.3.2024

"מלחמת חרבות ברזל הציבה נשים גיבורות בחזית ובמרכז. הן היו שם גם במלחמות קודמות, כי כל מלחמה מנציחה גבורה ומצמיחה גיבורים, אבל הפעם נדמה שקיבלו הרבה יותר במה וקשב. ציבור שלם נפעם מהנחישות שהפגינו, מהבחירות שעשו ומהתושייה והאומץ להגן על המשפחה, הקהילה והמורל. נירה שפק, ענבל ליברמן ונירה שרעבי הן שלוש נשים חזקות ואמיצות שגילו מנהיגות ועוצמה וריגשו רבים, כל אחת בדרכה. במהלך המלחמה הפכו לדמויות מייצגות, מבלי שביקשו, כמעט בעל כורחן.

שפק פעלה להצלת חיי תושבים וחיילים בכפר עזה ולזיהוי גופות רבים מחבריה מתוך הממ"ד שבביתה. שרעבי הצילה את בנותיה ביחד עם משפחות נוספות בלב הזוועה, כשבעלה יוסי נחטף לנגד עיניה ביחד עם בן הזוג של בתה יובל. מאוחר יותר יוסי נהרג בשבי חמאס. ענבל ליברמן הובילה את כיתת הכוננות לשערי הקיבוץ והגנה על הבית מפני עשרות רבות של מחבלים חמושים.

הסיפורים שלהן שונים, אבל המסר אחיד, מחזק ונוטע תקווה: "לא רק ב-7 באוקטובר, גם בחודשי המלחמה וגם היום אין לנו פריבילגיה ליפול או להיות חלשות", הן אומרות, "אנחנו צריכות להתעקש על החיים גם אם קשה ולמרות כל מה שקרה להמשיך להצמיח פה הווה ועתיד חיובי, משמח, גאה כדי שלסיפור הזה יהיה סוף טוב".

נירה שפק בת 57

אל"ם במילואים, סבתא, תושבת כפר עזה. ח"כ לשעבר, הייתה המח"ט הראשונה בצה"ל ומפקדת העורף באוגדת עזה בעמוד ענן ובצוק איתן. כתושבת האזור ובעלת תפקיד התריעה רבות על הסכנה.

מתוך הריאיון עמה:

"ב-7 באוקטובר שמעתי יחד עם כולם את הקסאמים ומאוחר יותר גם את היריות והזעקות לעזרה. "חתני יצא לכיתת הכוננות, אז רצתי לבית של הבת שלי כדי להיות איתה ועם הנכדים בממ"ד", היא מספרת. "השעות הראשונות התאפיינו בכאוס גדול, ולכן פתחתי חמ"ל בממ"ד גם כדי לעזור לתושבים וגם כדי לכוון את הצבא ואת הכוחות לבתים הנצורים ולאזורים ששרצו מחבלים. לא היה לי כלום, רק טלפון, שכפ"ץ, קסדה ונעלי בית, אבל בגלל שהייתי אלוף משנה בגזרה הזו, הכרתי את המפקדים ואת דרכי הפעולה במקרה חירום. לכן יצרתי קשר עם הכוחות מיזומתי, התקשרתי למפקדי הגזרה, מפקדי הצוותים וכל אחראי על הכוח שהגיע לשטח, והכוונתי אותם לאיזה בית להגיע ולאיזו זירה להזרים כוחות".

מראיינת: איך הצלחת להשיג תמונת מודיעין על המתחולל בחוץ מתוך הממ"ד?
"קיבלתי את ההודעות בקבוצות הוואטסאפ ומבתי הקיבוץ שריכזתי והעברתי הלאה. אני מכירה את מפת הקיבוץ כפי שאני מכירה את מפקדי האוגדה, לכן יכולתי לכוון אותם ביעילות".

שפק הבינה מהר מאוד מה מתחולל בשטח, ועל כן ארגנה סביבה כוח חילוץ של יחידות חי"ר שהיו באזור. בעזרתם החלה להיכנס ולצאת אל הבתים, לחלץ את מי שנשאר, לשלוח עזרה לנצורים ולהציל רבים רבים מהם. עם רדת הערב פונו ראשוני הניצולים מכפר עזה, אבל שפק לא הסכימה להצטרף אליהם והתעקשה להישאר עם הכוחות. "הידע שיש לי לא אפשר לי לעזוב את הקיבוץ ביחד עם כולם", היא אומרת בפשטות.

"נשארתי בכפר עזה עוד שלושה ימים והכנסתי את הצבא אל הבתים שבהם היו עדיין מחבלים ותושבים חיים ומתים. לא היה לי כלום, רק טלפון, מזל שהוא פעל. חברתי לכוחות ונכנסתי איתם אל הממ"דים. הכוונתי חילוץ וחילצתי בעצמי, וככל שעברו הימים הפסקנו לחלץ אנשים והתחלתי לזהות את הגופות. זה היה מסע נוראי, לא אנושי. הייתי צריכה לזהות את התושבים ולהבין מי חי ומי מת ולנסות



להקל את חוסר הוודאות של המשפחות. היו שלקח שבועיים ויותר לזהות אותם, אבל המשפחה כבר ידעה כי אנחנו זיהינו בקיבוץ. בעזרת נציגי הנהלת הקיבוץ הגענו אליהם וסיפרנו, והם סמכו עליי כי הכרתי את כולם".

זה לא נגמר שם. שפק הצטרפה למחנה שורה כדי לוודא שהזיהוי מתקיים באופן מהיר וכדי להציל זרע מצעירים שנפטרו..."

נירה וצוותי הרפואה פעלו ליצור תקווה והמשכיות לאדם ולמשפחתו, במידה ויהיה רצון. היו פניות של בנות זוג בנושא כאוב וטרגי זה.

מראיינת: אז למה לדעתך דווקא הסיפור שלך תפס את תשומת הלב הציבורית וריגש כל כך?

"אני חושבת שייצגתי את מה שמצפים מנשים ואנשים לעשות במצבי מצוקה. וגם כי זה סיפור אנושי פשוט. בניגוד לחייל או חיילת שיצאו להילחם ולהציל אחרים מתוקף תפקידם. הסיפור שלי אומר שכל אחד יכול לעשות מעשה ושאתה לא צריך להיות בעל תפקיד או בעל דרגה גבוהה כדי לסייע בחיים ובמצבי חירום. כל אחד יכול להשפיע ולעזור גם ברמת הפרט, וזה כשלעצמו מחזק ונותן תקווה".

מראיינת: עבר כבר זמן מיד באוקטובר. כיום, במבט לאחור, היית פועלת אחרת?

"אני כל הזמן בלופ עם עצמי מה יכולתי לעשות אחרת, איך יכולתי להקטין או להגדיל או לחדד. השאלה אם הייתי יכולה לעשות אחרת תלווה אותי תמיד. והתשובה היא שכן, יכולתי לעשות אחרת, אבל זה חלק מהעניין של לדעת לחבק את עצמך, כי אנחנו נוטים לייסר ולבקר את עצמנו. אני חושבת שהייתי יכולה לעשות יותר, יכולתי להגיע לבתים נוספים, אולי יכולתי להיות יותר ממוקדת ויותר אסרטיבית. אבל אז אני מסבירה לעצמי שאי אפשר לשלוט בכל דבר ושכל מה שעשיתי היה לטובה".

מראיינת: החיים שלך השתנו בעקבות החשיפה?

"אני אומרת בציניות שלמרות שעשיתי המון בכנסת, לא קיבלתי חשיפה כמו שאני מקבלת עכשיו. זה עניין של סדרי עדיפויות. מעניין אותנו כמה שיותר צהוב, כמה שיותר מרגש וגם כמה שנותן יותר בוקס בבטן. אז כן, יש חשיפה, אבל שום דבר לא השתנה אצלי. נשארתי אותה נירה. עומדת בתור. מדברת עם אנשים. לובשת אותם בגדים. נפגשת עם אותם חברים. חזרתי לעסוק במה שעושה אותי מאושרת, כמו לפסל בחומר. אני יודעת מי אני, ומבינה שגם בגיל 57 אפשר להשתנות.

כשהייתי צעירה הייתי אומרת, זה מזה יש, כיום אני אומרת, בכל גיל אתה יכול ללמוד איפה ומתי אתה נלחם את המלחמות שלך".
גירה לא מרגישה גיבורה.

ענבל ליברמן רבש"צית קיבוץ נירעם

מתוך הריאיון עמה:



"בת 26 הרבש"צית של קיבוץ ניר עם, עובדת כיום כמקעקעת. חמישה חודשים חלפו מאז הטבח, והיא מוצאת נחמה וריפוי בהטבעת חותם קעקועים אומנותי. חרף גילה הצעיר הצליחה בתושייה ובאומץ להגן על הבית ולמנוע מהמחבלים להיכנס לשערי הקיבוץ בשבת השחורה.

"התעוררתי ל'צבע אדום'", היא משחזרת את אירועי אותו בוקר. "אצלנו בקיבוץ כל כך קרובים, ששומעים כל בום ויודעים לזהות כל רעש, אבל בבוקר ההוא שמעתי רעשים שלא שמעתי מעולם. מהר מאוד הבנתי שמדובר במתקפת טרור. התפקיד שלי היה לצייד את חברי כיתת הכוננות בנשק. שמתי עליי את האקדח, רצתי לנשקיה והתחלנו לחלק שכפ"צים ונשק. חברי כיתת הכוננות תפסו מקומות ליד הגדר, ואני יצאתי לכיוון החמ"ל. כשראיתי את האחראי על החשמל ממהר אל הגנרטור כי החשמל נפל, עצרתי אותו ואמרתי לו אל תדליק את הגנרטור, כי בלי חשמל השערים יישארו סגורים וימנעו מהמחבלים להיכנס. כמה שינסו, לא יצליחו לפתוח אותם. בדיעבד הבנו שהגיע טנדר עמוס במחבלים לשערי הקיבוץ, ראה את השער הסגור והמשיך הלאה".

מראיינת: ידעת בכמה מחבלים מדובר?

"לא. גם לא ידעתי כמה עוד יבואו. אבל נערכנו לקראתם ותפסנו עמדות. עמדתי שעות ארוכות מאחורי הבטונדה עם עוד שני חברי כוננות משמאל ושניים על הגג. היינו כוח מאוד קטן שהעמדתי בזוגות, בעמדות אסטרטגיות, כדי שנוכל לראות מה קורה ולשלוט על כמה שיותר אזורים. בחטיבה הצפונית לא ענו לנו, כי הם היו בחמ"ל הגדודי והקשר לא תמיד עבד. אומנם היו לנו טלפונים, אבל הרשת נפלה בשש וחצי בבוקר.

מישהו עשה מיסוך על הכל ולא הייתה קליטה. ואז המחבלים הגיעו ברכב אדום והתבצרו במדגרת העופות. ראיתי אותם רצים לכיווננו, אז רצנו דרומה כדי להתקרב והתחיל קרב על הגדר בינינו לכינם. מחבל אחד טיפס על הגדר, חטף כמה כדורים ונפל. עוד מחבל נפל באמצע השדה ועוד כמה הגיעו עד השער. היו שם כמויות, ובכל פעם שהרגנו כמה, הגיעו עוד ועוד. התחלתי לצעוק בקשר, יש לי 16 מחבלים מול העיניים, הם עוד מעט מגיעים אליי, והחיילים שנלחמים בהם פשוט נופלים אחד אחרי השני בשדה. פחדתי שאני הבאה בתור. אבל בחטיבה הצפונית אמרו לי, יש לך רק 16 מחבלים? בכפר עזה יש 80".

רגע המפנה היה כשכוח מהחטיבה הטקטית של מג"ב הגיע לשערי הקיבוץ: "היה קרב מטורף, אבל החיילים הצליחו לחלץ את חבריהם הפצועים תחת אש ולהבריח את המחבלים. כשהכל הסתיים, ספרנו 30 גופות של מחבלים בשדות וליד השער. אם הוא היה פתוח, הכל היה נראה אחרת".

מראיית : מאיפה העוצמה וקור הרוח לקבל החלטות ולהתנהל בשטח תחת אש?
"אני חושבת שפעלתי מתוך ידיעה שהמשפחה שלי והבית שלי מאחוריי, ושאינ מישהו אחר, זה רק אנחנו וזה רק עלינו. אבל אני לא מרגישה גיבורה או מיוחדת. אני חושבת שכל מי שהיה בעמדה שלי היה פועל באותה צורה ועושה את מה שצריך ונכון לעשות".

עגבל לא מרגישה גיבורה או מיוחדת. כל אחד לדבריה היה גוהג כן.



קיבוץ נירעם



נירה שרעבי, בת 54, אם לשלוש בנות ואלמנתו של יוסי שרעבי שנהרג בשבי. קיבוץ בארי

מתוך הריאיון עמה:

נירה מתארת: "היריות התגברו. המחבלים התקרבו אל בית משפחת שרעבי ונכנסו פנימה: "שמענו אותם פורצים את הדלת ומדברים. שיח לא של צעקות, לא של לחץ, כמעט כמו שיחות חולין. הם אפילו צחקו ביניהם כשעברו מחדר לחדר. בעלי יוסי עמד בצד והחזיק את הדלת ואני מאחוריו ומאחורי אופיר. עוד הספקתי להגיד לבנות, 'תסתובבו לקיר, תתכסו בשמיכה', ואז המחבלים ניסו לפתוח את הדלת. יוסי החזיק אותה חזק כמה דקות, אבל מהר מאוד הם הצליחו לפתוח אותה. ראינו קנה שחור של נשק, ושמענו ירייה שפגעה בכלב שלנו והרגה אותו. ואז נכנסו שלושה מחבלים. כולנו הרמנו את הידיים למעלה ואמרנו להם בערבית, אל תהרגו אותנו, בבקשה. המחבלים הצביעו על המיטה, ואני, בערבית המגומגמת שלי, אמרתי להם, 'הדא בינתי, אל תהרוג אותן, בבקשה, הן לא עשו כלום'."

המחבלים הקימו את הבנות והוציאו את כל המשפחה החוצה אל הגינה: "ואני רואה את השכנה שלי עם שלושת הילדים שלה, ועוד מחבלים מחכים לכולנו. מבקשים מאיתנו להביא את הטלפונים, מושיבים את כולנו בשורה, ואחד המחבלים אפילו מצטלם איתנו סלפי. הבנות היו מאוד מבוהלות, אבל אני אחזתי אותן בידיים, ליטפתי, הרגעתי. הייתי על אוטומט".

המחבלים אזקו את ידי הגברים והובילו את כולם לכביש שמפריד בין שתי השכונות הקדמיות. שם המתין רכב קטן שלתוכו המחבלים דחפו את הגברים ונסעו. "נשארתי עם הנשים והילדים וידעתי שאם לא נברח, יחזרו לקחת גם אותנו", היא משחזרת. "היה לידינו תיק אמל"ח גדול, ואני אמרתי לעצמי שעוד רגע המחבלים יחזרו כדי לקחת אותו. חיפשתי מקום להסתתר. הבית מולנו נשרף, בכל מקום היו פיצוצים, יריות, צעקות. ביקשתי מהחבורה ללכת אחריי והגענו לבית שלם אבל נעול."

החלטנו לפרוץ לתוכו דרך החלון. מצאתי מזמרה בחצר, שברתי את הרשת ואת החלון, קפצתי פנימה ופתחתי את הדלת מבפנים וכולם נכנסו. שכבנו שם כמה שעות בשקט מוחלט. עשן נכנס והבאתי מגבות רטובות במים מהמטבח ונשמנו דרכן. אחר כך כבר לא היה מים, לא היה חשמל. אבל לקראת ארבע וחצי פתאום

שמענו עברית. וגם קרב יריות. היינו בטוחים שבאו להציל אותנו. אבל אז פסקו היריות והקולות התרחקו עד שלא שמענו כלום. שוב נכנסתי למוד כזה של שקט, וכולנו מחובקות, ואני נוגעת בכלום כדי להרגיע ולהרגיש.

מראיית: מאיפה הכוחות והעוצמה להתנהג ככה?

"אני חושבת שזה יצר ההישרדות. פתאום בשעות קשות אתה מגלה דברים שלא ידעת שהם קיימים בך. וגם המוח עושה את הניתוקים שלו, לא מתעסק עם החטיפה של יוסי ולא עם מה שראינו בקיבוץ, אלא רק בהישרדות".

מראיית: את מרגישה גיבורה?

"אני רואה בסיפור ההצלה שלנו מזל וגם כוח ועוצמה שהיו נחוצים לי כדי לעבור אותו כמו שבסוף עברנו, אבל כשאני מסתכלת מהצד על מה שקרה לנו באותה שבת, אני לא חושבת שהתנהגתי בצורה יוצאת דופן. פשוט דאגתי לבנות וזה מה שהנחה אותי ושיתק את כל הדברים האחרים שהיו שם, כאילו מחק את הפחד, את ההלם, את המראות הקשים. בסך הכל רציתי לשמור על החיים של הבנות ושל המשפחה שהייתה איתנו".

מראיית: אז למה לדעתך הסיפור שלכם התפרסם וריגש יותר מאשר סיפורים אחרים?

"אולי כי הסיפור שלנו הוא בחלקו אופטימי. היינו בסכנה גדולה, ולפחות הבנות ואני ניצלנו. יוסי לא הצליח. הוא נהרג בשבי כנראה מאש כוחותינו, אבל בבוקר השבת ההיא אנחנו יכולנו להיחטף ביחד איתו ולהיפגע ולמות, כמו עשרות מהשכנים שלנו שנרצחו בבארי באכזריות שאי אפשר לתאר. אז אולי הסיפור שלנו שהסתיים בזה שהצליחו להציל את רוב המשפחה, מבטא מסר של תקווה בתוך כל החושך ולזה אנשים מתחברים, כי אנחנו תמיד אוהבים סיפורים עם סוף טוב. באותו שלב חשבנו שיהיה סוף טוב, כי היינו אופטימיים. חשבנו שיוסי ישתחרר ויחזור הביתה. הוא איש חזק, יודע לשמור על עצמו. רק אחרי שלושה חודשים בשבי נודע לנו שהוא לא בין החיים. זו הייתה מכה אנושה, אבל כחלק מההישרדות היומיומית אמרתי לבנות, תסתכלו על חצי הכוס המלאה, היה יכול להיות גרוע יותר. אם חס וחלילה לא היינו פועלות כפי שפעלנו, ייתכן שגם אנחנו היינו עכשיו ברשימת הנפגעים".

מסר לנשים גיבורות?

מסר לגשים גיבורות?

"יש כל כך הרבה נשים גיבורות שאפילו לא יודעות שהן כאלה. הן לא עשו את מעשה הגבורה מתוך מטרה להפוך לגיבורות, אלא כי זה מה שהיה צריך לעשות באותו רגע נתון. אני אומרת, כל מי ששרדה את התופת הזאת היא גיבורה, וכל מי שקמה בבוקר בידיעה שהילד או האבא או הבעל איננו ובחרת להמשיך בחיים היא גיבורה. הדרך לעשות את זה היא להפנות את המבט ממה שהיה ולהסתכל קדימה אל מה שצריך ויכול להיות. רק ככה נוכל להצמיח פה הווה ועתיד טובים יותר".

מור שקורי ז"ל, שוטר, שדרות

עדות, מתוך הספר : שבת שבעה באוקטובר. "היא נלחמה במשך כל השעות האלו" איילה שקורי, אמא של מור שקורי ז"ל, מספרת על ביתה. הקשיב וערך : איליה פרדקין, 7/2/24

"שמי איילה שקורי, אמא של מור שקורי, שהיא שוטר בתחנת המשטרה של שדרות. בלילה שלפני השבעה באוקטובר, באזור השעה ארבע וחצי בבוקר, הייתה קריאה במשטרה על אישה מהעיר שעשתה בעיות ולא הצליחו ' להגיע אליה'. קראו למור שהיא תגיש אליה, כי ידעו שהיא ילדה אוהבת אדם, רואה את כל בני האדם שווים. היא הלכה, טיפלה באותה אישה והצליחה להגיע לנככי ליבה ולהרגיע אותה. בבוקר, הקצינה שמעה על מה שעשתה ואמרה לה, 'כל הכבוד!' מור חיכה אליה ואמרה "לא יודעת מה איתך, אבל אני את המעשה הטוב שלי עשיתי היום. באותו בוקר באזור השעה שש וחצי, מור הייתה אמורה להגיע לבית שלי ממשמרת לילה. משום שהיא שומרת שבת, היא לא רצתה לעלות לרכב, לכן ביקשה לשבת ביומן של התחנה ושמישהו יחליף אותה בפזור המשמרת בין הבתים.

באזור השעה שש וחצי, התחיל 'צבע אדום' שלא הפסיק הרבה מאוד זמן. אני אומרת לבעלי: 'כנראה מערכת הקריזה נתקעה, בוא נחזור לישון', הוא אומר : לא, לא, שומעים 'בומים', בואי נישאר בחדר'. מור מתקשרת אליי ושואלת 'אמא, את יודעת שיש צבע אדום?', אני אומרת לה, 'כן, אבל מה קורה? למה כל כך הרבה?' היא שואלת 'איפה את?' אני עונה לה, בממ"ד.

היא אומרת יש מחבלים בעיר, תבטיחי לי שאת לא יוצאת מהממ"ד. אני עוד חושבת לתומי שאין סיכוי שיש מחבלים בעיר, אבל עושה מה שהיא אומרת לי.

אחרי כארבעים וחמש דקות אנחנו יוצאים מהממ"ד וכל מה שאני שומעת אלה יריות.....לא מסוקים, לא צבא, רק יריות. אני אומרת לבעלי, זה מגיע מהמשטרה, זה מגיע מתחנת המשטרה. מור מתקשרת אלי שוב ואומרת, 'אמא עלינו לגג של המשטרה. חשוב לי שתדעי שאני פה למעלה והמצב לא-מי-יודע-מה, אני חייבת לקחת את העניינים לידיים. אם אני לא שורדת, חשוב לי שתדעי שאני אוהבת אותך ואת אבא. תשמרי על אחותי'.

אני אומרת לה מור, מה קרה? איך את מדברת? מה יש לך? היא מתחילה להקריא את שיר המעלות ולאחר מכן אומרת את 'שמע ישראל', בדיוק כמו שהייתי אומרת להם להגיד כשהיינו נכנסים לממ"ד בזמן צבע אדום. אחרי זמן מה, מור מתקשרת אלי שוב.... ואני שומעת אותה צועקת למישהו, 'תוריד את החולצה, תשים לו חוסם עורקים', שוב מנתקת, שוב מתקשרת ואז אומרת לי 'וואי אמא...אשתו של הרוש המפקד שלי, מתקשרת אלי ... אני לא יודעת מה להגיד לה, אני לא יודעת מה להגיד'. היא אומרת זה כאילו ואני יודעת מה קרה לו,.... אבל אני מבינה...הוא נהרג לה מול העיניים... 'היא מדברת איתי ואני מרגישה שאני שם איתה. היא לא אומרת, 'אמא אני מפחדת' – ממשיכה להיות חזקה. את הכול אומרת ברוגע, בקור רוח, למרות שבאותו זמן היא מנהלת לחימה....היא אומרת 'אמא, אם יבואו מהצבא או מהמשטרה, תגידי לדוד שאני בגג השמאלי, תגידי לו שכבר אין לי תחמושת שיבוא אלי' – היא מקווה שהארוס שלה, שוטר בעצמו מתחנת אשקלון, יצליח להגיע אליה. אני כבר מתחילה להבין את המצב, אבל הטלפון שוב מתנתק. היא מספיקה לשלוח לי תמונה מהגג, להגיד שהכול שם התפוצץ, שהם מתחבאים אחרי המזגנים...

באזור השעה עשר וחצי כבר אין לי גישה אליה. אני לא מתקשרת, כי אני מפחדת שהטלפון יצלצל כשהיא ליד מחבלים. בחוץ טילים, ירי ברחובות, המחבלים במדים של חיילים עוברים כמה מאות מטרים מהבית שלנו. אני יוצאת מהבית לחפש את מור וצועקת: 'מור! מור!' השכנה צועקת מהחלון: את לא רואה שיש מחבלים ברחובות?! תכנסי פנימה. אני צועקת לה תשתקי מה אכפת לי ממחבלים, אני לא שמעתי מהבת שלי...

במהלך השבעה, אנשים נגשו אילנו אחד אחרי השני לספר על הגבורה של הילדה שלי..."

[רון דהן ומעין אבידן (עורכים), שבת שבעה באוקטובר, עדויות, גאספו ונכתבו בידי יוצרים ויוצרות ישראלים, הוצ' כנרת זמורה ביתן, 2024, עמ' 197-201]

עדות: מחשבות על סוף ופרידה

**ניקיטה (29), מהנדס תוכנה בדפוס נחל בארי, מקיבוץ
נחל עוז. "ביד אחת נפרד מההורים, ביד שנייה מחזיק את
הידית"**

הקשיב וערך: יונתן קונדה, 1.11.2023

"אני יליד סנט פטרסבורג, עלייתי לישראל עם כל המשפחה בגיל שש ישר לקיבוץ
נחל עוז ומאז אני שם, אני עובד בשנה וחצי האחרונות בתור מהנדס תוכנה בדפוס
'בארי' בקיבוץ בארי.

בשישי בערב עשינו חזרות להצגה לכבוד חגיגות 77 שנה למשק. הצגה רצינית,
מושקעת, עם במאי וזיקוקים, שהייתה אמורה להתקיים בשבת בערב עם קרוב
לאלף מוזמנים. שישי בערב כל הקיבוץ היה על הבמה, הילד שלי, שהוא בן חמש,
השתתף בריקוד של ילדי הגן. אני גם השתתפתי במערכון של צעירים שיושבים
בפאב ומדברים ביניהם על כל מיני דברים מצחיקים שקורים בקיבוץ. הקמנו שם
במה, תאורה, מלא ציוד. עד עכשיו, חודש אחרי, הכול עדיין עומד שם: הבמה,
התפאורה, הכיסאות.

בשעה שש וחצי בבוקר בדיוק, אנחנו קמים: אזעקה. כשיש אזעקות אצלנו, אנחנו
כבר על 'אוטומט', רצים לממ"ד, בלי לחשוב. הילד ישן בממ"ד, אני ושרה, אשתי,
מצטרפים. מתחילות נפילות, המטח מאוד מאוד כבד. אני גדלתי כאן כל החיים,
במבצע הקודם אני נשארתי בקיבוץ, ועדיין – אני באמת לא זוכר מטח בסדר גודל
כזה. ואז הייתה הפוגה, אולי חצי דקה של שקט, מיד רצתי לסגור את החלון של
הממ"ד, את תריס הברזל ומאותו רגע – אנחנו בעצם יושבים כולנו יחד – עם דלת
סגורה, תריס סגור: מוגנים.ושמעתי ירי של נשק קל.... אבל עכשיו אני שומע
ירי חזק וברור. ישר התקשרתי לאבא שלי, 'תקשיב יש משהו לא תקין. משהו לא
בסדר, יש ירי בקיבוץ, תסגרו את הבית, תסגרו הכול וכנסו לממ"ד, תתקשרו אל
הסבתות שיסגרו את הדלתות!' בשלב הזה מתחילות להגיע הודעות בקבוצה
הקיבוצית של הווטסאפ, אנשים כותבים, פה אני שומע צעקות, פה אני שומע
פיצוצים, תשלחו צבא לפה....אתה עושה דברים כדי להגן על משפחתך כמה
שאפשר עם האפס מיגון שיש לך: בלי נשק, הממ"ד שלך לא ננעל, והדרך היחידה
לנעול אותו זה להחזיק את הידית למעלה, זה קו ההגנה האחרון שלך.

ההודעות פשוט לא מפסיקות להגיע, וכל הדבר הזה מתגלגל מאוד מהר מסלים בקצב מטורף.... אנחנו משדרים לילד [אביב] 'כאילו כלום'. מולו אני מפגין אפס התרגשות או חרדה.... אבל בפנים כבר התחלתי להישבר... בשלב מסוים אני מבין שכנראה ההורים שלי ואחי לא יצאו מזה. אני נפרד מהם, אומר לאמא ואבא שאני אוהב אותם, אומר לאחי שאני אוהב אותו. וזהו, וכל הזמן ירי בלתי פוסק. ככה ביד אחת אתה נפרד מההורים בטלפון, וביד השנייה, אתה מחזיק את הידית, או שומר על הילד....

לקראת השעה 17:00 אני שומע מישהו מנסה לשבור לנו את התריס בסלון בעזרת נשק. אני קורא לאישתי לתפוס את הידית של הדלת ביחד איתי. אנחנו שומעים שהחלון כבר נשבר, אנחנו מחזיקים את הידית שרה ואני בכל הכוח. את אביב שמנו בתוך ארגז המצעים של המיטה..... אחרי כמה רגעים כאלה נהייה שקט, ואז אנחנו שומעים על החלון דפיקות, 'צה"ל', 'צה"ל', 'צה"ל' פתחנו את החלון של הממ"ד, ראינו חיילים מסיירת, אומרים לנו, אנחנו פה לשמור עליכם.... אחר כך הגיע מישהו מכיתת הכוננות של הקיבוץ שנלחם כל היום הזה. אני לא אשכח את המבט שהיה לו בעיניים – מבט של בן אדם שראה כל כך הרבה. והוא שואל אותי מה איתכם? ולא ידעתי מה אני יכול לענות לו....

....מסתבר שאצל ההורים שלי היו מחבלים פצועים והם פשוט דיממו בכל הבית.... אחי ממסיבת הטבע גם יצר קשר, אמר שהוא שכב בשוחה תשע שעות והסתתר וניצל.... אחרי כמעט 24 שעות מתחילת האירוע הלכתי לנסות לישון בידיעה, שהנזקים החברתיים והקיבוציים הם כבדים מאוד – אבל שכל המשפחה שלי בשלום....

עדיין מוקדם, אבל אני כן יודע לומר בבירור: צריך לחזור, להקים את המקום מחדש, לבנות את הבית מחדש, אין לך אופציה אחרת. לבנות הכול: לבנות את הביטחון, לבנות את האמון, לבנות את הכתים, אין מה לעשות. נבנה את העוטף מחדש".

[רון דהן ומעין אבידן (עורכים), שבת שבעה באוקטובר, עדויות, גאספו ונכתבו בידי יוצרים ויוצרות ישראלים, הוצ' כנרת זמורה ביתן, 2024, עמ' 151-155]

עדות: אמונה ובחירה, זעקה והצלה

עדות : איתמר אילוס (39), שוטר, אופקים
"נס שעשה לי הקדוש ברוך הוא"

הקשיב וערך : רון דהן, סינימטק אופקים



"איתמר אילוס, שוטר במשטרת נתיבות חי באופקים, התכוונן לצאת לתפילת החג ושמע יריות ברחוב, הכניס את רעייתו ומשפחתו לממ"ד, לקח את אקדחו, ויצא כשכולו לבוש לבן לראות מה קורא ברחוב, הוא חשב תחילה שמדובר באירוע פלילי. איתמר נקלע לחילופי ירי רבים, הציל רבים תחת אש, טיפל בפצועים, על אחד מרבני העיר נשכב כדי להגן עליו בגופו כאשר כדורים שורקים סביבו. נלחם עם מחבלים בקרבות פנים אל פנים כשהם זורקים גם רימונים ויורים טילים, נלחם יחד עם שכן, לאורך היום ראה גופות של שכנים וחברים, ולא הפסיק לרגע לנסות להציל חיים ולהילחם. כשהבין שיש פצוע אנוש ושאמבולנסים חוששים להגיע לאופקים בגלל היותה שדה קרב, לא חשש ולקח את הפצוע במכוניתו לבית חולים סורוקה בבאר שבע, במהלך הדרך כדי לשמור על ערנותו, אמר איתמר לפצוע, כל הזמן שהוא נכנס למלא דלק... והפצוע ניבהל מלמל ובקש שימשיך לנסוע וכך פעם אחר פעם, החזיק אותו בחיים עד לבית החולים... לרגע שקל להישאר בבאר שבע, אך מיד החליט לחזור, אולי צריכים אותו עוד. בדרך חזרה אכן מילא דלק.

בשתיים בלילה רעייתו מתקשרת אליו בוכה מדאגה ורק אז הלך לביתו, נרדם בחמש, בשבע כבר לבש את מדיו הניח תפילין ויצא לעבודתו. גיבור עניו שהציל רבים. איתמר היה ביום שחור זה כמלאך אנושי לבוש בלבן לתושבי אופקים. בסוף השיחה עימו הוא אומר לרון דהן המראיין, עורך הספר שבת שבעה באוקטובר את הדברים הבאים:

"עכשיו אני אגיד לך משהו, זה הכול הקדוש ברוך הוא. כשניגשים אלי ואומרים לי אתה גיבור, אני אומר, תודה, אבל זה הכול הוא. הוא היה פה לידי, הוא עשה את זה. אני משליך הכול עליו, גם לטוב, גם לרע. גם כשהוא הרג חברים שלי, אני אומר זו החלטה שלו. במבחן התוצאה יש לנו הרבה הרוגים, אבל היו גם הרבה ניסים, הרבה גבורה של שוטרים ואזרחים שיצאו להגן על הבית"

[שם, שבת שבעה באוקטובר, עמ' 73-61]

מוחמד אבו זהרי (38) נהג משאית ביר הדאג' "אלוהים רשם לי ולילד שלי חיים חדשים"

הקשיב וערך: יונתן קונדה.

20.11.23, השיג של סאלם, ביר הדאג'.

"מוחמד ובנו עאטף בן ה 15 וחצי ניצלו במזל גדול כשכדורים שורקים סביבם, בתושייה גדולה ובאומץ רב. מוחמד עובד כנהג משאית בכרם שלום, ובסופי שבוע הוא עובד כשומר במתחם ליד קיבוץ ניר יצחק בעוטף עזה. בליל השישה באוקטובר שמר במתחם עטאף שהחליף את אחיו של מוחמד שהיה חייב לחזור לביתו בגלל בנו החולה. מוחמד הבטיח לבנו שיגיע אליו מוקדם בבוקר ביום שבת. בבוקר עאטף שומע יריות ומתקשר לאביו שמיד לוקח את הטנדר ונוסע במהירות לבנו. תוך כדי הנסיעה מוחמד רואה את ההפגזות. לזמן קצר הוא עוצר במחסה בצד הכביש יחד עם זוג אנשים מקיבוץ נחל עוז. כעבור זמן קצר למרות הסכנה הגדולה והמוחשית הוא מחליט להמשיך בדרך אל בנו. אבל בדרך חקלאית ולא בדרך הראשית, החלטה שהצילה את חייו ואת חיי בנו. בדרך הוא רואה על הכביש רכב עם מכר מרהט שנרצח, וממשיך בכל המהירות אל בנו, אוסף אותו ומתחיל לנסוע בחזרה.

בדרך חזרה הוא נתפס על ידי מחבלים "הם ירדו מהרכב ופתחו עלינו ישר בירי תוך שהם מתקרבים ... איך שירדתי [מהאוטו] הרמתי ידיים למעלה, ואני אמרתי לעצמי זהו, אני מת עכשיו. תוך רגע הם הגיעו אלי, תפסו אותי חזק, זרקו אותי על הכביש חזק. ואני רואה שהם תפסו גם את הילד, בצד השני של הרכב, וזרקו גם אותו על הכביש. והילד בוכה, ואומר בערבית, צורח, 'אל תהרגו את אבא שלי! אל תהרגו את אבא שלי!' ואחד שם את הרגל שלו עלי, ותופס לי את היד, ואומר אתם משת"פים של היהודים. ואני שומע אותו אומר לשני שאיתו 'יאללה תחזיק אותו פה! עכשיו אני מחסל אותו!'"

חקרו את אחמד אם הוא שרת בצבא, ואיימו עליו שוב ושוב, ופתאום אחד המפקדים אמר שהוא לוקח את הג'יפ, שחררו אותם ואמרו להם לכו מכאן. אחמד ועטאף פתחו במרוצה מהירה. כמה רגעים אחר כך המחבלים החלו לירות עליהם צורות גדולים והחלו לרדוף אחריהם שוב. הם גילו בג'יפ את תעודת הזהות של אחמד ובה גם אישור שהוא שרת בצבא. עטאף זרז את אביו שירוץ מהר יותר.

מוחמד ועאטף נכנסו למפעל שהיה בקרבת מקום והסתתרו במיכל, אחר כך התגנבו לעמדת השמירה כדי להגיע לטלפון, ומיד חזרו להתחבא. ובטלפון שמחובר למצלמות השמירה במפעל הוא רואה איך רצחו אנשים ואיך החדר בו היה עטאף הופגז ונשרף כליל. ומבין שאם היה מאחר בכמה רגעים בנו היה נהרג. צוות הצח"י של ביר הדאג' הגיע לחלץ אותם תוך סיכון חיים גדול.

בבית אחמד הקיא וכל הגוף כאב אז פינו אותו לסורוקה.

בסיום הריאיון אומר אחמד "קשה להבין את מה שעברנו. כאילו חיים חדשים נרשמו לי. יצאנו מזה חיים בנס. ויש הרבה מאוד שלא יצאו מזה כמונו...אני מבין שפעלתי נכון ביום הזה, בתוך הבלגן. עשיתי מה שיכולתי...כאשר חזרתי הביתה בהתחלה, לא האמנתי שחזרת... כי תוך כדי, כל הזמן הזה אתה אומר לעצמך אתה לא תראה את הבית יותר. זהו...שרדנו ואוכל להתמודד. אבל הילד, מה שראה, ומה שעבר עליו השפיע עליו מאוד. יש לו הרבה דרך לעשות כדי לחזור לעצמו וזה יישאר איתו כל החיים. ועדיין בתוך כל מה שעברנו ביום הזה, אני מאמין שיש תקווה, תמיד יש תקווה. השבח לאלוהים, בורא עולם. אסור לשכוח את זה. ואני יודע שתמיד, לא משנה מה עובר עליו, בכל מצב – יש לאדם בחירה, והוא לוקח החלטה. תמיד יש בחירה. צריך תמיד לזכור את זה.

ואני מאחל כמה שיותר מהר לחטופים שיחזרו, זה הכי חשוב, למשפחות שלהם. ואני רק מתפלל שהזמן יביא איתו, בעזרת השם, רפואה לילד, לי, ולכולנו"

[שם, שבת שבועה באוקטובר, עמ' 211-212]

מתוך נימוקי ועדת פרס ישראל



מנחם קלמנזון

"האחים מנחם ואלחנן קלמנזון ואחיינם איתיאל זהר יצאו מביתם ביום שבת, שמחת תורה, שבעה באוקטובר 2023, להציל את חייהם של תושבים בקיבוץ העוטף המותקפים... השלושה הגיעו לקיבוץ בארי ונשארו בו. הם נכנסו פעם אחר פעם לתוך הקיבוץ המותקף על מנת להציל את תושבי הקיבוץ.

שלישיית קלמנזון-זהר הצילו מעל 100 תושבים בארבע-עשרה שעות וחצי של חילוץ. את התושבים הללו הם לא הכירו מעולם, אך עשו זאת רק בגלל שהם ישראלים, יהודים, אחים. הם פעלו תוך סיכון חיים עצמי גדול במיוחד, כיוון שמחבלים רבים שהו באותו זמן בבארי.

למרבה הצער, באחד הבתים ארב מחבל לאלחנן קלמנזון, שהוביל את הכוח, ואלחנן נהרג. מנחם ואיתיאל המשיכו במסע החילוץ עוד שעות ארוכות אחר כך, והצילו – במסירות נפש וגוף וברוח גבורה בלתי נתפסת – למעלה ממאה נפשות.

נוסף לכול, צוות קלמנזון הקפיד שהמחולצים יצאו בכבוד אנושי ולא כפליטים חסרי כול, ועל כן, למרות סכנת החיים הממשית שריחפה מעליהם, הקפידו על הכבוד הבסיסי של המחולצים ואפשרו להם להתלבש ולארגן את הציוד האישי הנחוץ להם. הרגישות העדינה שלהם כלפי תושבי בארי הינה קומה נוספת של גדלות נפש של שלושת המחלצים, שאף על פי שבעטיין של אותן דקות המתנה יכלו לקפח את חייהם, העדיפו להסתכן עוד ולתת לניצולים גם רווחה נפשית.

אותן שעות ארוכות שבהן לחמו שלישיית קלמנזון-זהר על הצלת חייהם של תושבי בארי הפכו לסמל של גבורה, עוז רוח, גדלות נפש ותושייה מופלאה".

מתוך נאומו של מנחם קלמנזון בטקס קבלת פרס ישראל:

"בשבת בצהריים, אלחנן, אחי שכה חסר לי ביום הזה, קרא לאיתיאל ולי לצאת איתו לדרום, בלי להסביר למה זה חשוב. הוא קרא לנו, והלכנו אחריו. "את אחיי אנוכי מבקש". ידענו את הסכנה ולמרות הפחד בחרנו להיכנס פעם אחר פעם. לא שאלנו את עצמנו למה אנחנו עושים את זה, ה"למה" היה ברור. באמצע אותו הלילה היינו כבר עייפים, אך למרות הפחד לא יכולנו להפסיק, כמו שהסביר איתיאל: "כאשר אתה יודע שאחייך בסכנה, אין לך באמת חופש בחירה".

כשהגענו לבית משפחת מאיר בבארי, מיכל סירבה לפתוח את דלת הממ"ד, היא ואחותה פחדו מדי. מיכל מבעד לדלת התחננה אליי: "תדבר, שנשמע את העברית שלך", והיא לא פתחה עד אשר צעקתי אליה "שמע ישראל, ה' אלוקינו ה' אחד". והדלת נפתחה מיד. אתוודה, לא הייתה זו תפילה, זו הייתה זעקה: "אני יהודי, אני פה בשבילך, בבקשה תפתחי את הדלת"....

מתוך : אתר פרס ישראל, משרד החינוך

עדות: נובה

אור (24), צפון הארץ "רץ לכיוון השמש"

הקשיב : רון דהן, ערכה : ילי שניר

16.1.24, במתחם "הנפש החופשית", קיבוץ הזורע

"אני מהוותיקים של הנובה, המסיבה הנוכחית הייתה השביעית שלי. חיכיתי לזה מאוד, זאת בין ההפקות היחידות שעושה משהו בסדר גודל כזה. הפקה שמביאה אומנים מחו"ל.... כולם באים מאותו שבט, וכולם על אותו וייב. המסיבה האחרונה, של השבעה באוקטובר, הייתה המסיבה הכי טובה שהם עשו, עד שהכול התחיל. נסענו חמישה חברים. חזרנו שניים....הגענו סביב אחת בלילה, מצאנו פינה, התמקמנו, פרקנו את הדברים והקמנו את האוהל שלנו... רצנו לרחבה, אנחנו רוקדים, נהנים, משתגעים, בהמשך שלושתם נרצחו.... יש לי נוהל שבכל מסיבה שאני יוצא אליה, אני שולח לפנות בוקר הודעה לאמא שלי, עושה לה סרטון מגניב כזה של המסיבה, ואומר לה כמה אני אוהב אותה תוך כדי שאני מראה לה את המסיבה. את הסרטון ששלחתי לה הפעם סביב 05:20, עדיין היה חושך. באותו בוקר היא מתעוררת ב 06:24 בבוקר, בדמעות אימה, כאילו משהו רע קרה. שולחת לי הודעה. אני אומר לה – מה את מדברת אמא, תראי איזה כיף....

קצת לפני הזריחה הלכנו לשתות מים...ואז ידידה מצביעה ואומרת – תראו, יש זיקוקים. אני מסתכל למעלה ואני רואה שזה ירוטים. תוך דקה מהרגע שהבנו את זה, הפסיקו את המוזיקה, אמרו שיש צבע אדום, שצריך להשתטח על הריצפה....לא נלחצתי, הייתי בצבא, חוויתי דבר או שניים ואני לא מתרגש....אני שירתי בגבעתי ולא שמעתי בחיים צרורות כאלה. אלפי כדורים בדקה....

אני מכבה את האוטו, תופס את נועה, מושך אותה ביד מהאוטו, מוציא אותה, מסתכל על השעה, מאוד מוקדם, מחפש את השמש ורואה שהיא יחסית נמוכה, שלא עלתה יותר מידי, מבין ששם זה מזרח, עזה זה במערב. ומתחיל לרוץ לכיוון השמש.

אנחנו רצים בשדות פתוחים. אנשים נופלים תוך כדי ריצה. אני תופס לנוע ביד ולא עוזב. גם כשהיא נופלת אני מושך אותה, לא איכפת לי שתישבר לה היד, אנחנו ממשיכים לרוץ. המחבלים קולטים שמסה גדולה מאוד רצה לשדה, אז הם מתחילים לרוץ ולירות אחרינו...אני שומע כדורים שורקים לי ליד האוזניים...רואה אנשים נופלים...אני בטוח שאני הבא בתור.... ואז אני מוציא את הטלפון ורואה שאני מקבל צו 8 למילואים. אני מתקשר למפקד שלי ואומר שאני במסיבה פה ברעים בשדות, רץ ובורח. בגלל שהוא מכיר את האזור, הוא נותן לי בערך, את תוואי השטח, מכווין אותי במטעים.... לצירים צדדיים שיובילו אותי למושב הקרוב.

אני מתקשר לאמא שלי ואומר לה, אנחנו אלפיים איש רצים פה בשדה, אין אף איש ביטחון.... תעיפי את התקשורת תעשי מה שאת יכולה שיגיע צבא משטרה, אין כלום... ואז פשוט נפלה איזו הבנה שאנחנו לבד ואף אחד לא בא להציל אותנו. באחוזים האחרונים שיש לי אני מקליט הודעה לאמא שלי, אני אומר לה שאני כנראה לא יוצא מפה, ואם היה לה איזה משהו לא סגור איתי, משהו שהיא רצתה לדבר ולשתף, אני מצטער שלא יצא לנו לדבר פנים אל פנים, אבל שתחפש אותי בסימנים ואני אניע בכל הזדמנות שאוכל.

רצנו במשך שבע שעות, 35 קילומטרים סך הכול עד שהגענו למושב פטיש.... בפטיש הכול היה מלא צבא, מלא אנשים.... משפחה ממושב פטיש הציעה שגלך להתקלח, הכינו לנו לאכול...בשבע בערב יצאתי לעפולה עם בחור שניצל גם הוא מהמסיבה... נכנסתי הביתה, אמא שלי עפה באוויר, בוכה בצרחות, חשבה שלא תראה את הילד שלה. נתתי לה חיבוק, אמרתי לה שאינני יכול להתעכב עוד הרבה. דחפתי כמה בגדים לתיק ויצאתי למילואים".

[רון דהן ומעיין אבידן (עורכים), שבת שבעה באוקטובר, עדויות, נאספו ונכתבו בידי יוצרים ויוצרות ישראלים, הוצ' כנרת זמורה ביתן, 2024, עמ' 114-118]

"נוף הרים" או "נוף פצצות"

"שנה אחרי, הצפון עדיין מפונה, תושביו פליטים ברחבי הארץ, חלקם בבתי מלון, חלקם מתארחים בבית משפחה או חברים, רבים שוכרים דירות ומחפשים עוגנים. ביתם נטוש כבר כמעט שנה, יש ישובים בהם בתים רבים נהרסו בהפגזות, המתח והרגשת המלחמה מוחשיים מידי יום ברחבי הצפון, קולות של פגזים ומטוסים. חקלאים מנסים לעבד את משקיהם ושדותיהם. עסקים בערים נפגעו. תלמידי הצפון מפוזרים בעשרות בתי ספר ברחבי הארץ, או לומדים במבנים זמניים בישובים אליהם פונו.

המחשה כנה למצב בצפון אפשר למצוא בשיחה עם תלמידי בית ספר.

"כשישבתי בכיתה מאולתרת במכללה האקדמית בצפת ובקשתי להקדיש ספר לילדי בית הספר "נוף הרים", ילדה תקנה אותי ואמרה, תכתבי "נוף פצצות" היא לא הגזימה. "נוף הרים" המקורי ממוקם בקיבוץ סאסא, ומחלונותיו נשקף בימים אלו נוף עם הרבה פצצות. האמת מוצאת את דרכה להתגנב ולהנכיח את עצמה, והיא צובטת את הלב במיוחד כשמשמיעה אותה ילדה בכיתה ד' שבית הספר שלה הפך לשטח צבאי סגור...."

גליה עוז, ואולי אין ארץ לעולם לא עמ' 160-161. בתוך: יונתן שווימר ומישאל ציון (עורכים), אני מבטיח לך, ילדות ישראלית בצל המלחמה, מחשבות על תרבות ילדים ישראלית אחרי ה 7.10, מבון מגדל למנהיגות יהודית, ירושלים, תשפ"ד, 2024

עדות: חטופים וחטופות

מידע חשוב:

מצורף בביבליוגרפיה לחוברת מספר קישורים לאתרי תיעוד של כנסת ישראל ופרויקט התיעוד הלאומי, פרויקט תיעוד 710, מטה החטופים ושל ערוצי התקשורת השונים.

קשה מאוד לקרוא ולשמע את עדויות החטופים והחטופות. איך אפשר בכלל לגעת בכך כשיש עוד חטופים וחטופות בשבי שעוברים ועוברות ייסורים גדולים מאוד. ומנגד איך אפשר להימנע מכך, מקריאה והכרות עם עדויות מסמרות שיער אלו, והכרות עם האסון שהם חוו. אותם חטופים וחטופות שזכו להשתחרר משתפים בתחושותיהם ובקושי הבלתי-יתואר שהם מתמודדים עימו.

הסרט "זעקות ואז שתיקה" מרכז עדויות לפגיעות מיניות שעברו החטופות. הצפייה בו קשה ומזעזעת, ואולי לא מתאימה לכולם. הראיונות עם החטופים והחטופות ששחררו, קשים מאוד גם הם, לא ניתן להישאר אדיש לכאב.

ההכרות והידיעה מה עברו חיוניים לתהליכי השיקום של החטופות, החטופים ומשפחותיהם ולריפוי החברה כולה.

כולנו מייחלים, מקווים ומתפללים לשחרורם של החטופים והחטופות שעדיין בשבי, ולשיקומם.



הגעת החטופים שחולצו במבצע ארנון



בת 40 מכפר עזה. נחטפה עם שלושת ילדיה. שוחררו ב-26.11.23.

"זה היה גיהנום", תיארה הגר ברודץ' את התקופה שבה היתה חטופה בעזה עם שלושת ילדיה, "היו ימים שפשוט רציתי לבקש מהשוכים שבלילה, כשאנחנו ישנים, שפשוט יסיימו את הסיפור". ברודץ' הוסיפה שילדיה ישנו טוב בלילה ולא התעוררו מההפצצות, אך הסבירה: "אז הגיע הגיהנום שלי עם עצמי, של המחשבות מתי נשתחרר, אם נשתחרר, מה יהיה על הילדים שלי, מה עם אביחי, מה עם המשפחה שלי? מה עם כל הקיבוץ שלי, הקהילה שלי, הבית שלי?" בשיחה שקיימה באירוע התרמה של מרכז שניידר לרפואת ילדים היא סיפרה שחשבה שבעלה אביחי נרצח, ושהמחבלים אמרו לה שקיבוץ כפר עזה נמחק לחלוטין. "כשהילדים שאלו מעניין מה אבא עושה עכשיו אז שיתפתי איתם פעולה", אמרה. היא סיפרה להם שאביחי נלחם למען שחרורם, "אבל זה היה רק להגיד, זה לא מה שחשבתי".

בריאיון לרשת ב' סיפרה ברודץ' על תנאי השבי והרעב. "אכלנו פיתה אחת עם זעתר ליום לכל נפש", אמרה, "הם היו מכינים לעצמם חביתות. הילדים שלי היו מתחרפנים מהריח. אפילו כוס תה שהם הכינו לעצמם, כשאת מתה מרעב, הילדים בני 4, 8, 10 ירדו מהפסים מהריח שהתפשט בכל הבית".

ברודץ' סיפרה לחדשות 12 על הקשיים בשבי: "היה אסור לבכות והיה אסור לצחוק, והיה אסור לצעוק, מן הסתם". לדבריה, "עפרי למדה לבכות בשקט. יובי, היה לו קשה ללמוד בשקט, אבל הוא מתישהו הצליח. והקטנים, זה היה קשה, אי אפשר ללמד בן ארבע לבכות בשקט".

[הארץ, השפלות, אלימות ופחד: עדויות החטופים שחזרו משבי חמאס. 4 במרץ 2024]

סהר קלדרון

בת 16 מניר עוז. נחטפה מביתה עם אחיה. אביה עופר חטוף בעזה. שוחררה עם אחיה ב-27.11.23



בריאיאון ל"ניו יורק טיימס" אמרה קלדרון: "לא היה אור, לא היתה תחושת זמן. שמעתי את כל הפיצוצים של ישראל. פיצוצים מאוד גדולים. והיו המון פעמים שאמרתי לעצמי 'בסוף אני אמות מהטילים של ישראל, ולא מהמאס'".

קלדרון הוסיפה ושחזרה: "נכנסנו לתוך עזה, פחד מוות. מי שלא היה בשבי לא יודע שום דבר ממה שקורה בחוץ. זה חוסר אונים. אני לא ידעתי כמה חטופים היו, חשבתי שזה אני והאנשים שהיו איתי שם. התנאים היו ממש ממש קשים. הייתי רעבה... כל השאלות שהיו לי זה 'מתי אני אצא מכאן? האם אני אראה את המשפחה שלי שוב? האם אני אחזור לחיים הרגילים שלי?'"

[שם]

אנדרי קוזלוב

בן 27, שוחרר אחרי 246 יום בשבי חמאס ע"י כוחות צה"ל



"ביום חמישי בחור אחד הגיע אליי והסיר את כיסוי העיניים שלי. הוא סימן לי בסימנים - 'אני, מחר, אצלם אותך ואני אהרוג אותך', עם סימן של ירי. חשבתי 'אז זה יהיה הסוף של הסיפור שלי? בדרך הזו? כמובן לא ישנתי בכלל בלילה שאחרי כן'".

[עדויות מהשבוי, פרויקט מיוחד N12]

נילי מרגלית



**אחות בב"ח סורוקה. [חטופה ובמהלך השבין] טיפלה בחטופים הפצועים.
שחררה אחרי 55 ימים בשבי**

"ראיתי בארון דבש. נתתי חבישה כזו, חבישת דבש, שהיא עושה איזה תהליך כימי שמושך את כל הקטע של הפצע. אז אמרתי 'אוקיי יש פה דבש, בוא ננסה', אני לא יודעת מה יקרה בסוף, אין לי משהו אחר', וזה עבד, זה היה כמו קסם."

[שם]



תקווה

על תקווה ומשמעות

"התקווה מבקשת אותנו כמו שאנו מבקשים אותה"

תיקון הלב

מתוך שיחה שערכה עימה סהר עדס, 6.2.2024. בבית החולים:

לוגותרפיה:

שיטת טיפול שפותחה ע"י ויקטור פרנקל. לוגוס – משמעות, תרפיה – טיפול.

לקריאת הבלוג סרקו את הקוד



"כאשר אנחנו מקווים לעתיד טוב יותר אנחנו בעצם סומכים על הבריאה או על הכוחות הסגוליים שבתוכנו שיסייעו לנו להתמודד עם מה שיבוא עלינו. שנצליח לחלץ אותם גם ברגעים הקשים ביותר ושנעשה בהם שימוש נבון, מיטיב ומזין לנשמה ולסביבותינו... התקווה בדיוק כמו המשמעות – התקווה מבקשת אותנו כמו שאנחנו מבקשים אותה, היא קיימת למען נאחז בה, למען לא נוותר עליה, למען יהיה לנו בשביל מה לקום בבוקר. במציאות מאתגרת כמו שלנו היא לחם חוקנו, היא אוויר לנשימה. היא אור ורוח וחסד גדול. היא משאב זמין בכל עת, היא נגישה לכול ואינה מבחינה בין דת, מין וגזע, והיא צורך בסיסי באדם למען הישרדותו... בניסיון לתרגם את המילה תקווה ברוח הלוגותרפיה* הייתי אומרת שהיא משמעות בפוטנציה. זהו חיפוש מלווה באופטימיות, מבט קדימה אל עבר עתיד טוב ומיטיב, ומבט למעלה אל הנשגב והפלאי. יש בה רצון לשינוי... גשר בין הכאן ועכשיו הלא מספק, לשם ואחר כך, שיש בו נחת רוח ומלאות פנימית. (התקווה) היא בת לוויה של אמונה, ציפייה, כמיהה, תשוקה, מטרה".

כתבה: שגית שלמה. מתוך: בלוגותרפיה 29.4.2021

תקווה לטוב ואמונה ברוח האדם

תקווה אינה זהה לאופטימיות ואינה תלויה תחזית או הבטחה לעתיד טוב יותר. תקווה היא עמדה קיומית שמבטאת את יצר החיים; היא אמונה כללית ומופשטת באפשרות לטוב. תקווה כעמדה נותנת כוחות לקום בבוקר ולא לשקוע בשיתוק וקיפאון. כפי שייאוש וחוסר אונים מצויים ביחסים הדוקים עם פסיביות והימנעות מעשייה, כך גם תקווה ומשמעות קשורות ביחסי גומלין לפעולה מיטיבה. תקווה נותנת כוחות להיות בפעולה; ופעולה בעולם, עשייה והשפעה בו – משפיעים על תחושת התקווה שפועמת בנו. תקווה לטוב ואמונה ברוח האדם מעוררות ומגייסות את הטוב.

ערוך מתוך:

נורית ענבר-וייס (פסיכותרפיסטית), "עוגנים בחיפוש אחר גישה אישית לחיים האזרחיים בישראל", פורסם ברשתות החברתיות אחרי 7 באוקטובר 2023.

סיכום, שהוא רק התחלה



החברה הישראלית בהתמודדות גדולה מאוד. אירועי 7 באוקטובר ומלחמת חרבות ברזל מעמידים במבחן גדול את כל מרחבי חיינו, הפרטיים והלאומיים. הלכידות החברתית, השותפות בנטל הקיום הממשי, על מחיריו הגבוהים, ביטחון הפרט והקהילה, ביטחון החיים באזורי גבול וספר וביטחון בכל מרחבי המדינה – עומדים כולם במבחן גדול. החברה הישראלית נדרשת לתעצמות נפש להתמודדות עם השבר ועם כאב השכול, וליצירת תקווה לעצמה, בעשר אצבעותיה – תקווה לבניה ובנותיה, תקווה לכולם.

בחרתי לסיים בדברים שכתבו מוריה דיין קודיש ומירי רוזובסקי בפתיחת הספר שערכו: "אינני באף מקום אחר, כשהעולם רעד סביבנו".

"(מוריה) בשבעה באוקטובר שמש שחורה זרחה בשמיים והמטירה חושך. בתוך האדמה, בתוך האיברים, זחלו החיים החדשים: אימה, ניתוק, בדידות, חידלון. וגם פקעות פקעות של סיפורים שצריכים להיכתב, מילים שצריכות לקבל את מובנן החדש מתוך התהום וכנגדה. אני כותבת לא לבד. אני כותבת לעיניים של מירי, ולתוך הידיים שלה. והיא בתורה, תכתוב אליי, דרכי, ממני! הספר שלפניכם הוא ביטוי לתנועה זו. הוא מימוש של הרצון הנואש, היפה ההכרחי – לכתוב לתוך הידיים והעיניים והלבבות הזוהרים של הזולת. לראות ולהישמע. ולהוליך את הקול דרך קירות עד שיתפוררו.

(מירי) מוריה כותבת אלי, לידיים שלי, כי הכתיבה היא אפשרות להשמיע קול, היא אפשרות לחצוץ את מסך הברזל שיש ביננו לבין הזולת, תמיד ובייחוד כשקורה לנו אסון. הכתיבה היא אפשרות להיות מובנים, מוגנים, מעורסלים בידיים ובנפש של מישהו אחר, ולו לרגע. אבל היא גם מעשה חתרני! מרדני! תוקפני! הכתיבה יכולה...לצאת כנגד כל מה שסוגר עליה. עלינו. כנגד הפחד. כנגד השיתוק והאילמות. כנגד הסבל והשנאה והסופניות של המוות.

(מוריה) הכתיבה היא פעולה שמתרחשת בין אדם לבין עצמו, אבל היא תמיד הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים.

....

(מוריה ומירי) נקודת המוצא שלנו היא כי הקול של האנשים שנחרטו בהם מוראות הזמן, ללא תיווך ופרשנות, הוא קול שחובתנו וזכותנו, המוסרית והאמנותית, למקם אותו במרכז השית. תקוותנו היא שהיצירה, באשר היא כזאת, נותנת לא רק קול, אלא גם משמעות. לכותבים. לקוראים. לכולנו".

[מוריה דיין קודיש ומירי רוזובסקי (עורכות), אינני באף מקום אחר, כשהעולם רעד סביבנו. כתיבה בעקבות אירועי השבעה באוקטובר. הוצ' הקיבוץ המאוחד, 2024,

עמ' 13-15 ו 21]



סוף דבר



אנו מלאים הוקרה והערכה, ללא גבול, לניצולים ולמצילים, ששיתפו בסיפורם מאותו יום שחור; הודיה גדולה למאזינים רחבי הלב שהקשיבו בחמלה ואהבת אדם, שכתבו ושאפשרו לקולות אלה להישמע בעולם.

המילים נדרשות להיטען מחדש במשמעותן.

בזכות המעשים שלכם ושלכן, יתחברו האותיות למילים, והמילים למשפטים, לעדות ומשמעותה, לתיעוד, לזיכרון, לרגש, לידיעה, להתחלה של הבנה מה עבר על כולכם ב־7 באוקטובר, ובעקבותיכם ננסה להבין כולנו, להכיר את הסיפורים ולזכור.

הבנה זו היא חלק מתהליכי הריפוי, התיקון והבנייה הרבים שאנו נדרשים להם. תהליכים שחיוניים לזריעת תקווה לכולנו.



יוני אשר מתאחד עם אשתו דורון ובנותיו רז ואביב צילום: דו"צ, באדיבות המשפחות

ביבליוגרפיה

ספרים

רון דהן ומעין אבידן (עורכים), שבת שבעה באוקטובר: עדויות, נאספו ונכתבו בידי יוצרים ויוצרות ישראלים, הוצאת כנרת זמורה ביתן, 2024.

מוריה דיין קודיש ומירי רוזובסקי (עורכות), אינני באף מקום אחר, כשהעולם רעד סביבנו, כתיבה בעקבות אירועי שבעה באוקטובר, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2024.

קובץ מאמרים

יונתן שווימר ומישאל ציון (עורכים), אני מבטיח לך: ילדות ישראלית בצל המלחמה, מחשבות על תרבות ילדים ישראלית אחרי 7.10, מכון מנדל למנהיגות יהודית, ירושלים, תשפ"ד, 2024.

אתרי אינטרנט

אתר עמותת אנשי טיפול מומחים בטיפול בטראומה, מדברים ביחד – הורים ילדים, <https://www.medabrimyahad.org>

אתר פרס ישראל, משרד החינוך, <https://www.gov.il/he/pages/prass-israel-14-5-2024>

עיתונות

שרי מקובר בליקוב, "נשים גיבורות", מעריב, 9.3.2024.

חטופים וחטופות

אתר הכנסת עדויות מהמלחמה, עדויות של נציגי משפחות החטופים
בוועדות הכנסת

<https://main.knesset.gov.il/about/occasion/pages/100day.aspx>

אתר עדות 710, מאגר עדויות היסטורי של אירועי שבעה באוקטובר 2023,
כ"ב בתשרי התשפ"ד

<https://www.edut710.org>

מטה משפחות החטופים

<https://shop.bringthemhomenow.net/about-us>

אבי (דבול) דברי, אבי כהן, ישראל היום, עדויות החטופים, 6/1/2024
<https://www.israelhayom.co.il/news/local/article/15056806>

ידיעות אחרונות. חטופים – השמות. הפנים. הסיפורים. אתר מתעדכן,

<https://w.ynet.co.il/news/absent?externalurl=true>

ניצן קידר, ערוץ 7 קולות מהשבי: חשיפה ראשונה של עדויות החטופים
שחזרו, 5/5/204

<https://www.inn.co.il/news/636619>

הארץ, השפלות, אלימות ופחד: עדויות החטופים שחזרו משבי חמאס. 4
במרץ 2024

<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-03-04/ty-article-timeline/0000018d-59e9-d6b0-adcd-7dfbbd6c0000>

עדויות מהשבי, פרויקט מיוחד N12

https://story.mako.co.il/captives_testimony

לירן וינשטיין, חדשות סרוגים, פעימה ראשונה: 13 החטופים שבו לישראל,
25/11/2023

<https://www.srugim.co.il>

